

Tò προύλαιον

El Propileu

Fòrum d'informació i de diàleg
del Museu de Montserrat

16 Juny de 2015

Χαῖρε – Salve – Hola!

La capella del Rosaire de Vence de Matisse, la Rothko Chapel de Houston i Santa Cecília de Montserrat

Josep de C. Laplana

Director del Museu de Montserrat

Els qui em coneixen saben que en qüestions d'art contemporani sóc un convers. Els camps en què m'he mogut amb certa agilitat són l'art paleocristià i el del segle XIX. La meua conversió al contemporani es va operar amb l'exposició de

Joaquim Chancho, el 2005. Pocs mesos després ja vaig entrar en contacte amb Sean Scully i gairebé immediatament sortia ja la idea d'una intervenció artística seva a Santa Cecília de Montserrat. El primer quadern sobre aquest projecte que vaig presentar a l'Abat de Montserrat porta la data d'octubre del 2005. Pensava que la proposta de Sean Scully podia convertir la nostra església romànica de Santa Cecília en una Sixtina de l'art d'avantguarda més senyer del segle XXI i també la comparava amb la capella del Rosaire, que Henri Matisse va pintar a Vence per a les monges dominiques d'aquella població de la Côte d'Azur. Matisse, molt malalt, considerava aquella obra com el cim i el testament de tota la seva vida, dedicada a la recerca pura i lliure de la bellesa, despullada de retòrica, en la seva màxima simplicitat, banyada

per la llum natural i transfigurada per la gràcia. No es pot parlar de Matisse sense esmentar el Rosaire de Vence, ni de l'art religiós del segle XX sense citar Matisse a Vence.

Quan exposava a Sean Scully el meu pensament i comparava la seva aportació artística a Santa Cecília de Montserrat amb la de Matisse a Vence, Scully em mirava amb els seus ulls brillants i em deia lacònicament: "Better Rothko Chapel". Aleshores jo no coneixia qui era Rothko ni molt menys la Rothko Chapel. Ha estat molt poc a poc que he anat entrant en el significat de l'expressionisme abstracte de Rothko i la seva connexió amb l'art i amb el pensament de Sean Scully. Matisse és encara un figuratiu que amb el seu viacrucis i amb les belles madones entre flors del Rosaire de Vence encara narra històries, història sacra, amb un llenguatge totalment nou. Tanmateix Rothko a Houston i Sean Scully a Santa Cecília de Montserrat es troben en una altra dimensió més abstracta i per això més espiritual. Amb la seva pintura no volen explicar cap història sinó la impressió de respecte reverencial que els provoca la Presència intuïda de l'Inefable, que després la religió potser converteix en relat.

Això m'ho va expressar amb vivesa i simplicitat Sean Scully quan m'explicava l'origen de la seva sèrie *Holly*, feta el 2003 amb motiu de la mort de la seva mare Ivy, que té com a tema les catorze estacions del viacrucis. En aquest tema del via-

crucis, Scully coincideix amb Matisse a Vence. Tanmateix, si Matisse treballava amb una cal·ligrafia figurativa plena de caràcter, Scully, servint-se de franges d'acords cromàtics, subtils i intensos, reïx a expressar allò que les estacions li han produït en el silenci de la seva ànima de cercador infatigable de la Bellesa, de la bonesa, que veu gairebé sempre humiliada i agredida – Scully és un lluitador acèrrim dels drets humans– i de la veritat, que sempre està més enllà dels nostres pobres raonaments. Sean Scully ha reprès la primera idea de *Holly*, de 2003, en la nova sèrie *Stationes*, feta expressament per a Santa Cecília, el 2013, i em va demanar un text llatí que n'expliqués el sentit. La inscripció que li vaig enviar actualment es troba gravada en negatiu al suport que emmarca les catorze composicions i diu així: *Languores et luctus humani generis in cruce Christi, unde salus, vita et pax*. “Els sofriments i les penes del gènere humà (es condensen) a la creu de Crist, d'on (brolla) la salut, la vida i la pau”.

La sensibilitat de Scully lliga més amb Rothko, un letó de tradició jueva arrelat a l'expressionisme abstracte de Nova York. (El 1998 Sean Scully va publicar a Yale University Press un opuscle monogràfic sobre aquest pintor que ell admira). Mark Rothko, a la capella octogonal que el matrimoni De Menil va fer el 1971 per a les seves pintures, s'absté de tot discurs i només vol induir l'espectador a una contemplació mística de l'invisible a base d'uns colors que vibren suaument en la seva uniformitat. Però la pintura de Sean Scully i el mateix espai de Santa Cecília de Montserrat són molt diferents. L'estada de Scully a Nova York el va marcar, però no li ha fet perdre ni de bon tros les seves arrels irlandeses i catòliques. La pintura de Scully té una calidesa i una humanitat especials i inequívokes. Per això Santa Cecília tindrà moltes coses en comú amb la Rothko Chapel de Houston, però mai no serà un trasplantament d'aquella institució tan americana, tan texana, al cor de Catalunya.

La Santa Cecília de Montserrat de Sean Scully continuarà essent una església de culte catòlic, però no en funcionament constant i diari, com és el cas de la capella de les dominiques de Vence, sinó només en circumstàncies especials. Ordinàriament estarà oberta a la visita del públic interessat, però es demanarà sempre una actitud respectuosa i de silenci, com es fa a la Rothko Chapel. La nostra Santa Cecília de Montserrat s'assemblarà també a la Rothko Chapel perquè, des d'aquest lloc sagrat i emblemàtic, carregat de fe, d'història i d'art contemporani, pensem promoure i organitzar activitats culturals escaients a aquest lloc, diferents, però semblants a les que es fan a la Rothko Chapel.

Santa Cecília de Montserrat tindrà una personalitat jurídica i administrativa pròpia. No serà, doncs, una subseu del Museu de Montserrat. La propietat de l'edifici i dels continguts continua essent de l'Abadia de Montserrat, però serà gestionada de manera compartida. El Museu de Montserrat s'ocuparà de la part artística i cultural, que tot i que no constitueix la totalitat de la gestió, és la més important. Per això d'ara endavant les notícies del Museu de Montserrat i les de Santa Cecília de Montserrat. Espai d'Art Sean Scully, que és el nom que tindrà la nova Santa Cecília a partir del 30 de juny, s'interelacionaran constantment i a *El Propileu*, a partir d'ara, us n'anirem informant detalladament, ja que el nostre butlletí de notícies servirà per a les dues institucions. Com podeu veure, anem creixent i crec que per molt bon camí.

Σύνδειπνος – Conviva – Convidat

Santa Cecilia: the fruit and the sign of a friendship

Father Paul Anel
Heart's Home

The first time I read about Santa Cecilia, it was on a paper tablecloth in a restaurant in Chelsea, in November of 2010. I had been ordained a priest in June of that same year, and this was the first time I was having lunch with Sean Scully. In this rather quiet Chelsea restaurant, our conversation rolled around his mission as an artist and mine as a priest. At some stage in the conversation, Sean Scully told me he had something important to share. His eyes were bright and his face beaming like that of a child. Digging into his side pocket, he found a pen and started drawing on the paper tablecloth: the line of a wall, the curve of an apse, loosely outlined crosses, and what stood for a large, rectangular canvas made of two rows of se-

ven panels, the upper row, he explained, painted in heavenly tones, and the lower one in earthly tones. And before a “couscous royal” was to claim his undivided attention, he lovingly wrote a name on the paper: Santa Cecilia.

Since that day, which I remember each time

I look up at the framed fragment of paper tablecloth in my Brooklyn home, Santa Cecilia kept unfolding in our conversations. I knew something beautiful would come out of such enthusiasm and dedication. But what I did not realize right away was the importance and magnitude of the project, arguably the most important collaboration between the Catholic Church and a contemporary artist since Henri Matisse spent the bulk of his last decade designing a chapel for a Dominican convent in Southern France.

Celebrating my first mass at the “Matisse Chapel”, in Vence, is an experience that has left a profound mark on my priesthood. I have often been asked what difference it makes to say mass in Matisse’s masterpiece. While the Eucharistic miracle is neither augmented by the beauty nor diminished by the mediocrity of the surrounding walls, there is no question that the sense of gratitude, reverence and wonder with which Matisse has imbued every detail of the chapel he lovingly called “la Sainte Chapelle de son cœur” is a worthy case for the “sacrament of love” and that it prepares the soul to its reception. In that sense, it has been more formative of my Eucharistic experience than many books and classes.

Matisse’s *Our Lady of the Rosary* and Sean Scully’s *Santa Cecilia* are not just next to each other on the timeline of sacred art history. They belong on the same genealogy. Their spiritual kinship stems from a common origin: both are the consequence on an encounter, the fruit of a friendship. Matisse was drawn into the adventure of sacred art by Sister Jacques Marie, a Dominican nun whose genuine love and joyful faith inspired the master, opening before him new and inviting mysteries. He wholeheartedly undertook the journey, not only as an artist, but primarily as a man who had “devoted his life to the search of truth”. Matisse’s true greatness shines nowhere as bright as in the childlike awe with which, at the peak of his art, he humbly peered into these newly discovered heights.

In that regard, Matisse’s correspondence with Father Marie Alain-Couturier o.p., -the priest credited for renewing the dialogue between the Church and the arts in post-World War II France- is of particular relevance. These letters express a respect and an admiration that are sincere and mutual. They reveal Matisse humbly inquiring about the tradition, asking the theologian about prayer, liturgy and the Gospel narratives, striving, great as he was, to understand and to serve a reality which, he intuited, was greater than his art. As Father Regamey o.p., wrote it, reflecting on Father Couturier’s mission: “Friendship between priests and creators, free of agendas and preconceptions. [...] For their work to be substantially nourished by them, artists should discover and deepen the realities of Faith, not through a written document, but alive and incarnate in their friend.”

I heard the name of Father Laplana years before I would actually have the joy to meet him in person for the first time. From the outset, I understood that there was, for Sean, something unique and new about this encounter. Sean Scully is an independent, free spirit. His nature leans towards irreverence and rebellion. However, he would always talk about Father Laplana with affection and, I cannot find a better expression, a kind of filial devotion. When he showed me the pictures of “Pa-dre La-pla-na” (as he would always call him, muting for the occasion his Irish-American accent to the best of his capacities) pouring water on the forehead of his son Oisín in a chapel of Montserrat, when he told me about the long hours spent walking in his company, the monk gently holding his arm while conversing on art and life, I understood that he was a lot more for him than just a collaborator on his largest installation to date, and that Sean had found

in the heights of Montserrat more than just a prestigious and challenging commission. He had found a spiritual home, for him and for his family, as an artist and as a man. And exhibiting a picture of his baby son still dripping wet from the baptismal water, he added with fatherly pride: “You understand, when you look at him, it would be illogical not to believe in God.”

Like the “Matisse Chapel”, Santa Cecília is the fruit of an artist’s long spiritual journey, a fruit made possible by an encounter, a friendship with a living witness of the Gospel. May it also be, for our generation and generations to come, a sign of the friendship between art and faith, a long neglected friendship, much to the loss of both parties. For, as John Paul II put it, “the synthesis between culture and faith is not only a requirement of culture, but also of faith... Faith that does not become culture is not fully accepted, nor entirely reflected upon, or faithfully experienced.”

Exposicions a casa En record de Laurent Jiménez-Balaguer

Josep de C. Laplana
Director del Museu de Montserrat

És amb emoció i amb el cor adolorit que parlem ací de l’exposició de Laurent Jiménez-Balaguer, perquè només un mes després d’inaugurar-la al Museu de Montserrat ens va arribar

la trista notícia del seu traspàs a París. Laurent i la seva esposa Mary van passar entre nosaltres els cinc dies previs a la inauguració i vam tenir temps de parlar sense presses i d’estrènyer els llaços de l’amistat. Laurent va deixar Barcelona el 1958 i gairebé tota la seva activitat artística es desenrotlla

a França; a Catalunya només era conegut gairebé d’esquitlletes. Laurent Jiménez-Balaguer és fill de l’Hospitalet i va ser Antoni Perna, tot cercant artistes il·lustres hospitalencs, qui va “descobrir” Laurent. El 2012 va recalar finalment a Barcelona amb una exposició memorable a la Fundació Vila Casas. Aleshores Albert Mercadé, comissari d’aquella exposició, i Antoni Perna, tots dos amics nostres, ens van avisar de la importància d’aquella mostra i llavors vam conèixer l’obra i la persona de Laurent Jiménez-Balaguer. L’espurna va saltar gairebé immediatament. L’art de Laurent té una dimensió espiritual indubtable, una força expressiva que com mou, un suggeriment continu de realitats inabastables; era un art d’aquell que té carta de ciutadania entre nosaltres i de seguida va sortir la idea de fer una mostra al Museu de Montserrat. Ja en aquella ocasió Laurent ens va prometre la donació de tres obres seves per al nostre Museu. Laurent era generós de mena.

L’exposició present té aquest origen i aquests precedents. Després vam saber la precarietat de la salut de Laurent amb diverses intervencions cardíaques, però l’artista era valerós per naturalesa i se’n sortia prou bé. Jo crec que la il·lusió que li feia la seva estada a Montserrat i veure l’antològica que Antoni Perna li havia seleccionat el mantenia ferm. El tremp d’artista i el pensament lúcid els tingué fins al final. El discurs que va llegir el dia de la inauguració gairebé té caràcter de testament artístic. El vam escoltar amb interès, però ara el rellegim amb emoció.

Allò sagrat de Jiménez Balaguer

Sala d’exposicions temporals Pere Daura

13 de març – 5 de juliol de 2015

Antoni Perna

Director del Centre d’Art Tecla Sala de l’Hospitalet i comissari de l’exposició

El juliol de 2012 Laurent Jiménez-Balaguer i jo vàrem conèixer-nos després d’un llarg silenci. Hospitalencs com som, ell va marxar a França el 1958, deixant-nos orfes durant més de cinquanta anys.

Jiménez-Balaguer va irrompre a l’escena artística catalana en la dècada dels anys cinquanta amb una pintura extraordinàriament vital, repleta de personatges fugaços que recordaven ocells o estels, bellugant-se i fugint inquiets per la superfície de la tela. Avalat per Josep Maria de Sucre i la crítica més solvent del moment, com ara la de Sebastià Gasch, Cesáreo Rodríguez Aguilera, Rafael Manzano González o Juan Eduardo Cirlot, va fer les primeres exposicions individuals a Barce-

lona, València i Madrid. Aquesta primera obra, pròxima a les tendències informalistes, necessitava expandir-se a l'experimentació amb altres suports com la ceràmica i l'escultura, i fer una pintura que damunt el suport li permetés corporeïtat i densitat.

Jiménez-Balaguer, nascut al barri de la Torrassa, des de les terres enlairades del Samontà i fins a la Marina destil·lava els colors ocres i marrons dels carrers i camins polsegosos, els vermells dels crepuscles i tots els blaus. L'ambició de ser pintor, la precarietat cultural del nostre país i la necessitat de fugir del desig patern de convertir-lo en metge, van refermar la seva decisió de fugir a París i treballar una pintura encara més directa i primitiva que ambicionava ser matèria. Un cop allà va treballar en diversos projectes murals d'edificis públics de França. Paral·lelament, i durant vint anys, fora dels circuits comercials habituals, la seva pintura es nodria d'elements que formaven part del rastre del temps, del seu origen que restava inesborrable malgrat l'oxigen d'un París cosmopolita.

La recerca d'un mateix, d'allò que és sagrat i inviolable, és per a Jiménez-Balaguer el motiu del seu treball i m'atreuria a afirmar que el de la seva existència, sotmès tot al signe d'una generació d'artistes catalans tacats pel desconsol de pertànyer a la postguerra espanyola.

A partir de la dècada dels vuitanta la utilització de cordes gruixudes tenyides de colors vermells contundents, blaus elèctrics i ocres, maridats en ocasions amb troncs i robes,

serà persistent en tota la seva obra fins a l'actualitat. Disposades sobre la superfície creant tensions, embolcallant el bastidor i la tela, cosint-la o prenent formes corpòries, són una metàfora de la seva memòria personal i universal alhora. El cànem, la fusta, la tela, el color violet i les formes contingudes o expansives semblen apropar-nos a un record ancestral, al lligam irremeiable amb la terra, que persisteix en la gran incògnita de l'ésser humà.

En els darrers dos anys, Jiménez-Balaguer ha trencat el gran silenci que havia mantingut amb nosaltres. Gràcies a la seva generositat i entusiasme, l'any 2012 i de la mà de la Fundació

Vila Casas, tornava amb una magnífica retrospectiva a l'espai de Can Framis de Barcelona i, un any després, el Museu de l'Hospitalet li organitzava una mostra a la seva ciutat natal.

El filòsof alemany Theodor Wiesengrund Adorno afirmava que en les etapes finals dels artistes es filtrava d'una manera inevitable la inquietant i esquiva, al mateix temps, substància de la mortalitat i que l'experiència i el patiment són sempre individuals.

Jiménez-Balaguer se'ns presenta al Museu de Montserrat amb una selecció d'obres que abracen les diferents etapes de la seva trajectòria des de 1956 fins a l'actualitat i es mostra, si cal, més clarivident i lliure, insistint en els conflictes no resolts de la nostra societat.

Laurent Jiménez-Balaguer. L'emergència del signe

Albert Mercadé
Crític d'art

Nascut a la ciutat de l'Hospitalet l'any 1928, Laurent Jiménez-Balaguer irrompé a l'escena barcelonina de postguerra d'una manera fulgurant. Amb només vint-i-dos anys va ser presentat per Josep Maria de Sucre i Àngel Marsá a les galeries *El Jardín* com un dels «millors temperaments artístics sorgits a casa nostra» i un any més tard el gran crític d'art Sebastià Gasch

li dedicava un reportatge de pàgina sencera a *Destino*. El 1955 fou objecte d'una gran exposició individual a *Les Galeries Laietanes* i els crítics més influents de Barcelona (Cesàreo Rodríguez Aguilera, J. J. Tharrats, Rafael Manzano, Joan Cortés) li dedicaren elogioses glosses als primers diaris del país. Pocs mesos més tard el poeta i tractadista d'art Juan Eduardo Cir-

lot li escriuria la seva primera monografia, al mateix moment que la seva obra viatja per territori espanyol, fent la seva primera mostra individual a Madrid i a València –on es relacionà amb el grup Parpalló. Al seu torn, és inclòs per José Moreno Galbán entre els vint pintors expressionistes abstractes de l'estat espanyol més representatius, l'any 1960.

Amb l'ànim d'internacionalitzar la seva obra, Jiménez-Balaguer es trasllada a París el 1958, i des d'allà exposa a les galeries Chaudun Saint Germain, a més de les ciutats de Londres, Copenhagen i Chicago. Però un seguit de fatals experiències amb l'entorn de les galeries –tant a París com a Barcelona– el porta a iniciar una carrera apartat del sistema de l'art durant més de vint anys, i a allunyar-se de la seva terra natal fins l'actualitat, fet que no impedí que continués d'una manera autònoma i persistent amb el seu treball pictòric.

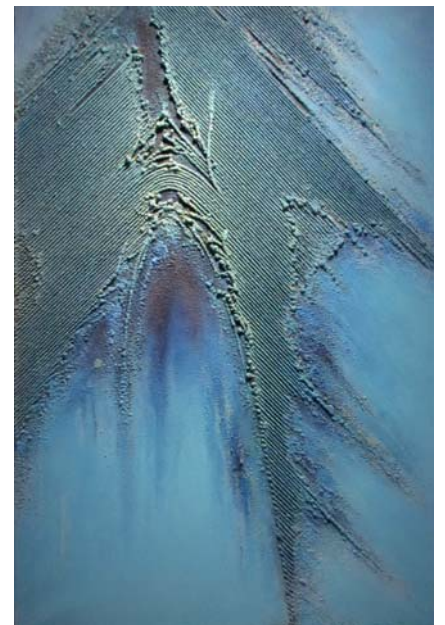
Jiménez-Balaguer ha estat un dels pintors de la nostra generació informalista que més fidel s'ha mantingut als principis d'aquell moviment, això és: inquietud tràgica, investigació matèrica i capacitat de creació simbòlica. Hi ha, d'entrada,

en l'obra de Jiménez-Balaguer un eloqüent substrat tràgic: tota la seva obra sorgeix, ens sembla, de la valentia d'encarar-se a la pròpia força animal i patètica, que emergeix del nucli intern de l'ésser. Aquesta inquietud existencial es materialitza en la seva obra amb persistent obsessió per la investigació matèrica i objectual. A banda dels inicis d'experimentació amb olis industrials, als anys vuitanta comença a incorporar graelles –*grilles*– i troncs a l'obra, que segueix emprant en l'actualitat. Així mateix, a partir de 1994, l'artista introdueix els cordatges, els quals apareixen com a símbol d'unió entre esperit i matèria.

De la seva generació, Jiménez-Balaguer és un dels creadors que millor ha sabut donar presència simbòlica a la seva expressivitat plàstica. El pintor sap controlar el fogar de la seva personalitat a partir de formes sintètiques ben carregades de significat. Un esforç de control i de depuració que provoca que la seva obra acabi concretant-se en simbologies que tendeixen a les formes concretes.

En el curs d'aquest procés Jiménez-Balaguer fa palpable l'emergència del signe artístic, en totes dues accepcions del terme. El signe emergeix volcànicament del suport,

al mateix temps que en el seu art el signe té un caràcter d'emergència, per la seva absència en una realitat hostil davant les concrecions de l'esperit. L'espiritualitat no es canalitza a través de conceptes, sinó, com bé ens va ensenyar la generació de Jiménez-Balaguer, a través de la matèria, després d'haver-la sotmès a una profund ritual, en atent diàleg amb la subterraneïtat de l'individu. Creiem que la seva obra ocupa un lloc

pertinent dins les arts del seu temps i la nostra història moderna de l'art, i que la seva difusió ens ajudarà a omplir alguna de les moltes llacunes que encara tenim com a civilització.

Paraules de Laurent

Laurent Jiménez-Balaguer
13 de març de 2015

“Avui és necessari implicar-se en un nou univers perquè ja no hi ha models. Solament la recerca de nous llenguatges, de noves estètiques i de noves formes de comunicació són vàlides. Un creador avui ha d'endevenir l'invisible per poder representar per sobre de les aparences i poder obrar d'una manera definitiva per al mirall de si mateix. L'obra ha de ser el mirall del que nosaltres pensem. La meua actitud és l'associació de dues nocions primàries que són el cos i la memòria. La meua trajectòria artística està compresa en tres períodes i concentrada d'aquesta manera: les cordes, els troncs i els teixits. Quan el llenguatge pictòric arriba als seus límits, les cordes ens tracen una continuïtat i aquesta obertura condueix la meua memòria d'home a tot un univers. Així, en mi no hi ha imatges abstractes sinó només fragments d'una realitat que porta a terme el pas d'allò individual a allò universal. Recollir troncs morts, pintar-los i al mateix temps convertir-

los en escultures és donar-los una nova vida i crec que l'art serveix també per anar més enllà de la mort. Amb els teixits retrobo l'interior i també l'exterior davant d'un món molt tancat i descobrir-lo és la virtut de l'individu i la coneixença de si mateix. La meua pintura és una habilitat interior que no s'assembla a les formes exteriors, una veritat que no s'assembla a les coses externes. Hem de creure. Jo crec en la valentia de creure en els nostres somnis i sobretot de realitzar-los per assolir la realització completa d'un mateix.”

Les recerques de Jiménez-Balaguer ens són properes

Josep M. Soler
Abat de Montserrat

Aquesta exposició de Laurent Jiménez-Balaguer ens invita a veure, segons la meua opinió, dues recerques que per a nosaltres els monjos ens són familiars. Vam arribar al monestir per cercar Déu i això comporta invariablement la recerca d'un mateix, descobrir qui som, com som, com podem ser, tant en la nostra realitat personal com en la relació amb els altres. És tot un procés de coneixement, d'aprenentatge i de superació.

Segons ha explicat Antoni Perna, comissari d'aquesta exposició, el fil conductor del treball i de la vida de Jiménez-Balaguer

guer ha estat la recerca d'allò que és sagrat, inviolable, l'afany de desxifrar la incògnita de l'ésser humà i, de retruc, del mateix artista. La selecció d'obres que conformen aquesta exposició reflecteix aquesta recerca en les seves diverses etapes artístiques, la seva anàlisi de la realitat humana, amb els seus conflictes, la seva vitalitat, les seves tensions, el seu sofriment, la seva recerca d'espiritualitat i, encara, la seva vinculació a la terra.

Desitjo que les dues recerques, tan paral·leles existencialment, la del monjo i la de Jiménez-Balaguer, suscitin una tercera recerca: la de l'espectador que en contemplar aquesta obra es deixi interpel·lar per ella i se senti esperonat a consolidar la pròpia personalitat en la recerca d'uns valors espirituals, com ha fet l'artista, una tasca àrdua que dura tota la vida.

Algú ha dit que l'obra de Jiménez-Balaguer és un procés de revolta permanent. Revolta vol dir inconformisme, renovació, moviment, vida, realitats noves... Aquest missatge de dinamisme incansable que ens aporta l'obra de Jiménez-Balaguer crec que pot fer un gran bé en aquest moment a la nostra societat.

Lluís Hortalà. Les temptacions

Espai d'Art Pere Pruna
27 març - 19 de juliol 2015

Raül Maigí
Auxiliar de direcció del MDM

No és gens habitual que la programació d'exposicions temporals del MDM inclogui mostres de temàtica "montserratina". Per això cal subratllar la qualitat del treball artístic de

Lluís Hortalà. L'artista olotí presenta a l'Espai Pere Pruna els seus magnífics dibuixos de gran format dels cims de Montserrat. Són peces realitzades amb carbó, que requereixen una observació atenta per no confondre-les amb fotografies. La intervenció d'Hortalà al Museu presenta una doble confluència molt interessant: d'una banda, perquè s'inspira en les postals de Montserrat amb fotografies del P. Benet Junqué dels anys 20 i, de l'altra, per la coneixença física –gairebé orgànica– de les roques per part d'Hortalà en la seva faceta d'escalador. La simbiosi ha donat com a fruit una exposició profundament evocadora, que ofereix al visitant una mirada diferent de la muntanya.

Lluís Hortalà va arribar al Museu de Montserrat de la mà de Sílvia Muñoz d'Imbert, directora del Conca i membre del Consell Assessor del MDM, després que l'artista hagués exposat aquesta sèrie, amb un altre format, a la Fundació Suñol (2011). El treball amb l'artista ha estat en tot moment dinàmic i positiu per a les dues parts. Hortalà és un creador inquiet i innovador, que va voler enriquir la mostra amb una intervenció *in situ* en una de les parets, on ell mateix va pintar els textos dels peus de foto del P. Junqué. Així, va generar un suggerent teló de fons per a les postals originals que s'hi exhibeixen.

A més, la proposta d'Hortalà i la magnitud de les seves peces va propiciar també algunes reformes que han millorat considerablement la sala Pere Pruna: per una banda, vam alçar les guies de focus per permetre una correcta il·luminació i visualització de les peces; també vam repintar el mobiliari del vestíbul d'entrada del mateix color gris clar de les voltes, de manera que la sala presenta una perspectiva més àmplia; i, finalment, vam afegir un petit tram de mur (on es pot contemplar l'espectacular Cavall Bernat) que atorga un aspecte més compacte al conjunt de l'espai expositiu.

Les temptacions

Javier Peñafiel
Artista i crític d'art

La targeta postal de la natura

Lluís Hortalà realitza una operació artística, fruit i objecte de la creativitat, al Monestir de Montserrat, a partir de la troballa d'unes imatges postals que restitueix al seu lloc original. I ho fa des d'una experiència doble: el record d'haver escalat aquestes muntanyes en concret i el fet de dibuixar-les en un sol acte, com si fallar en el dibuix o abandonar-lo fos

caure al buit. Hortalà habita el monestir amb la muntanya que coneix, introdueix les imatges de la natura exterior a l'interior expositiu de l'abadia, atorga una doble pell a l'experiència del continu espiritual de la natura.

Dibuixar les temptacions:

“La meva relació amb la muntanya de Montserrat data de mitjans dels anys 70, quan l'escalada iniciava un període extraordinari de gran transformació. Durant aquest període, que abasta uns set anys, vaig escalar i recórrer exhaustivament i de manera molt intensa, sovint en solitari, gairebé tots els monòlits, els indrets més inhòspits de la muntanya, des de les vies més difícils sobre les grans parets, fins a les agulles més petites i perdudes: és l'experiència de milers d'hores passades dins de la muntanya. En aquells anys l'últim ermità, el P. Basili, deixava l'ermita de la Santa Creu. La muntanya de Montserrat era un territori poc concorregut, encara s'hi palpava una vida pròpia.”

En aquesta exposició es fonen dos moments i dues estètiques concretes de la muntanya: la de les postals antigues de Montserrat del P. Benet Junqué, que Hortalà col·lecciona des de fa molts anys, i la de les fotos del seu dietari de les guies de muntanya dels anys 70 de J. M. Rodés i Ferran Labraña, posades en relació amb la seva dilatada experiència d'escalador montserratí, que en constituirà l'origen, el punt de partida.

Lluís Hortalà presenta també mitjançant un vídeo una poderosa reflexió sobre el nostre desig de natura. Fa desaparèixer la muntanya amb una animació que està lligada al dibuix, en un temps d'estranya datació, el temps de l'erosió natural, que reflecteix així amb les seves paraules: “Té a veure amb la visió i en com a través de les targetes postals personificàvem i ressegüiem amb les mans les imatges de les roques, imaginàvem itineraris nous i dibuixàvem les postals a l'escala dels nostres cossos”.

L'escala humana no seria la mesura d'un cos en concret sinó la de la relació de la mirada i la muntanya, el dibuix ampliat d'aquestes targetes postals que per fi han arribat a la seva destinació, cap altre lloc que no fos la mateixa muntanya.

Els turons montserratins de Lluís Hortalà

Josep M. Soler
Abat de Montserrat

Montserrat podríem dir que és una muntanya de mil perspectives –mil, per dir moltes– i també una muntanya de mil formes i de mil colors. Cada tret d'aquesta muntanya resulta molt significatiu per a molta gent de sensibilitats molt diverses, que senten l'encís d'aquestes roques, la contemplació de les quals els impacta fortament en el seu interior. Per als qui vivim a Montserrat aquestes roques són noves cada dia i fins i tot podríem dir que són diverses cada dia. Canvien de color i de lluminositat segons les hores del dia i, sobretot, segons la climatologia i les estacions de l'any. Cada dia ens transmeten un missatge diferent.

De vegades aquestes roques es vesteixen de misteri quan la boira les amaga o va jugant entre els turons. D'altres, la boira es queda més ensota i sembla que la muntanya emergeixi enmig d'una mar blanca i esponjosa. De vegades, encara, la muntanya es vesteix també de tragèdia a causa dels incendis, les inundacions, els accidents, les esllavissades... La muntanya de Montserrat pot ser amable i tràgica al mateix temps.

No és estrany, doncs, que tant els qui estan en recerca espiritual com estètica –i també els escala-

dors participen d'això— se sentin atrets per aquesta muntanya i copsin la densitat espiritual de la natura en aquest lloc. Entre ells es troba Lluís Hortalà, que ha pujat per les vies d'escalada, que s'ha deixat impactar per les formes dels turons que inciten la imaginació; el resultat d'aquest impacte, a part de la inspiració que li han proporcionat les fotografies del P. Junqué, és l'obra que avui podem contemplar.

Hortalà, com la muntanya mateixa, ens presenta un seguit d'interpretacions possibles, un conjunt de simbolismes que cadascú pot anar concretant i personalitzant. Diria que és un missatge sobre la natura obert a la lectura personal de cadascú, que ens fa veure la precarietat i la temporalitat de les coses, però d'altra banda ens evoca allò que és permanent.

La contemplació d'aquesta obra estableix, per tant, la possibilitat d'un diàleg nou de l'autor amb els espectadors, obert al futur i, a més, ben ancorat en la realitat de Montserrat.

Ens congratulem que aquesta exposició pugui ser a Montserrat, on ha estat viscuda, pastada, gestada d'alguna manera des de fa anys en l'interior de la muntanya i ara oferta per a la contemplació dels altres en aquest Museu, un espai també significatiu de la nostra muntanya.

Exposicions a fora

Cartells d'artista a Vilafranca

Montse Marín
Conservadora del MDM

Del 12 de desembre de 2014 al 8 de febrer de 2015 vam portar a l'Aula de Cultura-Fòrum Berger Balaguer de Vilafranca del Penedès l'exposició *Cartells d'artista, grans noms. Obra gràfica del Museu de Montserrat*.

Les 31 peces de què constava l'exposició són una selecció de l'extensa col·lecció de cartells d'artista que atesora l'Abadia de Montserrat, alguns regalats pels mateixos creadors com a senyal d'amistat i col·laboració amb Montserrat, d'altres són fruit de donacions de col·leccionistes.

El cartellisme és un gènere d'obra gràfica que té un llenguatge propi incisiu, directe, de comunicació vigorosa, apte per a la publicitat comercial, però també per a la comunicació d'idees i ideals de caràcter social. Molts grans artistes moderns i contemporanis no han dubtat a adoptar aquest llenguatge popular i públic en funció de temes i institucions que van estimar.

A Vilafranca, prenen el protagonisme els vint cartells de Picasso (Màlaga, 1881-Mougins, 1973), quinze dels quals són de la sèrie *Vallauris*, que fan referència a la cursa de braus i a l'exposició anual que Picasso organitzava per als seus amics i col·leccionistes a Vallauris (Côte d'Azur). Als vint cartells de Picasso van ser afegits cinc més d'Oswaldo Guayasamin (Quito 1919-1999), un exponent de la lluita contra les dictadures sud-americanes dels anys setanta i, encara, uns exemplars d'altres autors de gran fama com Jean Cocteau, Dalí, Antoni Clavé, Hans Hartung i Tàpies, que van arrodonir una exposició que va concloure amb gran èxit de públic.

Ambaixades i ambaixadors

Días de Verano

Museo Carmen Thyssen, Málaga
26 de març – 6 de setembre, 2015
Comissària: Lourdes Moreno, directora del Museo Carmen Thyssen de Málaga.

La Sra. Lourdes Moreno és una entusiasta del Modernisme català i el museu que ella dirigeix és un bon emissor del nostre art per aquelles terres meridionals. Com ja vam informar a *El Propileu*-15, p. 11, aquest hivern prop passat vam prestar al Thyssen de Màlaga el nostre quadre *El pati blau* de Santiago Rusiñol, i ara hi col·laborem a l'exposició *Días de verano. De Sorolla a Hopper*, que tracta principalment del lleure estival a la platja, amb el quadre de Ramon Casas *Club de Regates, Barcelona* (c. 1890), 100 x 140 cm, donació J. Sala Ardiz. Han editat un catàleg molt agradós, de bona lectura i molt ben

il·lustrat. El nostre quadre està molt ben acompanyat amb altres obres de Meifrèn, Mongrell, Zuloaga, Laureà Barrau i Lluís Masriera, però es destaquen pel nombre i per la qualitat les de Cecilio Pla, sens comptar les pròpies de la col·lecció Carmen Thyssen. (JdCL)

La Rosa du fuoco. La Barcellona di Picasso e Gaudí

Palazzo dei Diamanti. Arte a Ferrara.
19 abril – 19 juliol, 2015.
Comissari: Tomàs Llorens.

Tomàs Llorens, antic director de l'IVAM, del Reina Sofia i de la col·lecció Thyssen de Madrid, és ben conegut i apreciat a les institucions culturals catalanes, i tots sabem que els projectes que ell dirigeix tenen garantia de serietat. En aquest, que pretén presentar a Ferrara una panoràmica selecta del Modernisme català, ens hi hem abocat col·leccionistes i mu-

seus per afavorir aquest manifestació del nostre art més seyyer i valorat a una bella i dinàmica ciutat del nord d'Itàlia. Nosaltres hi hem col·laborat amb el préstec de tres obres entre les més significatives del nostre museu: Santiago Rusiñol, *Es pot? Interior* (1891), oli sobre tela, 53 x 68 cm; Ramon Casas, *Després del ball* (1899), oli sobre tela, 46,5 x 56 cm i Hermen Anglada Camarasa, *Champs Elysées* (1904), oli sobre taula, 81 x 120 cm, totes tres procedents de la donació J. Sala Ardiz. El catàleg conté textos de Valeriano Bozal, J.-J. Lahuerta, Francesc Quílez, Maite Ocaña i Francesc Fontbona, que ha expressat clarament l'interès que hem tingut els expositors a afavorir aquesta delegació de la nostra cultura més enllà de les fronteres estatals. (JdCL)

Animales y Faraones. El reino animal en el Antiguo Egipto

CaixaForum Madrid, 31 de març – 23 d'agost de 2015.
CaixaForum Barcelona, 22 de setembre – 10 de gener de 2016.
Comissària: Hélène Guichard.

Fonamentalment aquesta és una exposició produïda pel Museu del Louvre que la Fundació Bancària La Caixa ha manllevat i ha refós amb materials procedents d'àmbit peninsular. El Museu de Montserrat hi ha prestat set obres, que es

troben a la mateixa alçada que altres provinents d'institucions de primer rang mundial: una figureta de bronze d'Ibis caminant, un peix de pedra negra (Tilapia nilòtica), un peix dissecat, una paleta de cosmètics amb ocells del període predinàstic, un model de fusta d'un bou de l'Imperi Mitjà, la gata Bastet de coure amb arracada d'or i el falcó Horus amb la corona Pschent. La magnífica escenografia de l'exposició és d'Ignasi Cristià. (Montse Marín)

“La obra invitada” del Bilboko arte ederren Museoa

Des de fa anys el Museu de Montserrat manté una relació òptima amb el de Belles Arts de Bilbao i amb el seu director, Javier Viar. Ens havíem fet favors mútuament en préstecs per a exposicions temporals i intercanvi de publicacions, però l'estiu passat va sortir la idea de participar a la secció *La obra*

invitada que programa el Museu de Bilbao amb el préstec d'una peça emblemàtica del nostre museu: *El venedor de tapisos* de Marià Fortuny, que s'exhibeix des del 14 d'abril al 13 de juliol d'enguany. (JdCL)

Escripures. Símbols, poders, paraules

Museu de Cultures del Món.
Barcelona, 11 de juny 2015 – 31 de gener 2016.
Comissari: Miguel Peyró.

Aquesta és la primera exposició temporal que organitza el nou Museu de Cultures del Món, que ha obert l'Ajuntament de Barcelona al Palau del Marquès de Lió al carrer Montcada.

Amb el títol *Escripures*, l'exposició vol posar en relleu el valor estètic, màgic i identitari de l'escriptura des dels seus orígens. Els materials que exhibeix són de la col·lecció del mateix museu i de la col·lecció Folch. Això no obstant, per completar i reforçar el discurs, el seu director, Josep Lluís Alay, ens va visitar i ens va demanar sis peces que li hem prestat de bon grat. Són tres tauletes amb escriptura cuneïforme del segon mil·lenni aC, un vas canopi egipci amb inscripció d'Època Baixa (715-332 aC) i dos bols de terrissa amb inscripcions de conjurs en llengua aramea i mandea del 200-600 dC. Aquestes dues darreres peces han estat objecte d'un preciós estudi, fet pel professor Francisco del Río Sánchez, amb motiu d'aquesta exposició. (Montse Marín)

Llibre de registre. Últimes donacions

Un quadre montserratí de Josep Palau Oller

El poeta i activista cultural Josep Palau Fabre va ser sempre un d'aquells personatges de la resistència cultural que visitava Montserrat amb certa assiduitat i on tenia bons amics. Per aquest motiu no ens va estranyar gaire que la directiva de la seva Fundació de Caldes d'Estrac prengués la decisió de regalar al Museu de Montserrat un quadre que Palau

Fabre estimava especialment. Es tracta d'una vista de Montserrat pintada per Josep Palau Oller (Barcelona, 1988-1961), pare del poeta, el 1943. És una pintura a l'oli sobre tela, 45,8 x 54,8 cm, que formava part d'una sèrie de paisatges montserratins que l'autor va presentar a les Galeries Pictòria de Barcelona. No és l'únic quadre que tenim d'aquest autor, ja

que es va presentar al concurs de pintura que va convocar la Comissió Abat Oliba el 1947, i el seu quadre va romandre a Montserrat.

El Sr. Pere Almeda, director de la Fundació Palau de Caldes d'Estrac, acompanyat del seu equip, va fer donació d'aquesta obra al P. Abat el 16 de desembre de 2014. (JdCL)

Un altre quadre montserratí de Santiago Padrós

Santiago Padrós Elias (Terrassa, 1918-1971) era també un artista eminent que va fer els mosaics del Cambril de Montserrat el 1947. Treballava sota les indicacions de l'arquitecte

Francesc Folguera i al costat del pintor Josep Obiols, que li feia les plantilles. Aquella obra va ser, i encara ho és, una obra cimera de l'art musivari català d'aquell moment. Padrós excel·lia per la seva tècnica, que havia après a Alemanya, però era també pintor decorador i esmaltador de vidre. Mentre treballava a Montserrat va sortir la convocatòria del concurs de pintura de la Comissió Abat Oliba i Santiago Padrós s'hi va presentar amb una pintura de gènere històric, que representa l'Abat Oliba i uns monjos que el 1025 es desplaçaren del monestir de Ripoll per fundar el de Montserrat. És un oli sobre fullola de 99,7 x 81 cm. L'autor el va tenir sempre al seu domicili com a record de la seva famosa intervenció a Montserrat. La seva neboda Rosario Padrós, en nom de la família Padrós Alavedra, en va fer donació al Museu el passat 17 de febrer. (JdCL)

Una escultura de metacrilat de Ricard Vaccaro

L'expresident de la Generalitat de Catalunya, José Montilla, anteriorment alcalde de Cornellà de Llobregat, és un bon amic de l'artista Ricard Vaccaro, establert en aquella població de fa molts anys, i l'expresident va fer les gestions perti-

nents perquè l'artista cornellanenc estigués representat al nostre museu. D'aquesta manera vam establir contacte amb l'artista i amb els seus fills i immediatament ens vam entendre. El 6 de febrer arribava a Montserrat la preciosa escultura *Fragilitat I*, 2010, de polimetacrilat, 207 x 77 x 50 cm, donada per l'artista, que ens va visitar el 24 de febrer i va poder veure l'escultura que ens havia regalat, exposada i ben il·luminada, a "La finestra oberta del dipòsit de reserva". L'artista va venir acompanyat de la seva esposa i dels seus dos fills que després de visitar el Museu detingudament van ser rebuts pel P. Abat, que els va agrair la donació. (JdCL)

Un Sant Joan Baptista de Miquel Oslé

El 20 de febrer va ingressar al Museu de Montserrat una imatge de terrissa que representa un Sant Joan Baptista que un donant de Sant Joan de les Abadesses havia regalat a Montserrat perquè presidís l'altar de l'ermita de Sant Joan. La imatge necessita reparació i mentre posem a punt l'escultura i adequem el lloc per al qual ha estat donada, ha vingut

a parar al MDM. El Dr. Jorge Egea, professor d'escultura a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona, en veure aquesta escultura s'hi va interessar i ha escrit un article que publiquem més endavant. (JdCL)

Una altra pintura de Núria Picas

Núria Picas va ser de les poques dones que es van implicar en l'art de les avantguardes en els anys quaranta i cinquanta. A Montserrat és especialment estimada perquè era l'esposa de

l'escriptor Jordi Sarsanedas, cap de redacció de la nostra revista *Serra d'Or* durant molts anys. Núria ens va fer una substanciosa donació d'obra seva el 2008; ara, però, la Sra. Núria Riera i Batlle i la seva família, parents molt pròxims de la Núria, han volgut incrementar l'obra d'aquesta artista en el nostre Museu i ens han regalat el retrat familiar, 40 x 50 cm, que els va fer el 1985. Aquesta donació ha estat activada pel nostre amic Oriol Picas Riera, del Departament de Cultura de la Generalitat. (JdCL)

Un retrat del pintor Iu Pascual fet pel seu amic Francesc Vidal i Gomà

L'any passat l'arquitecte Xavier Montsalvatge ens va fer donació d'un bonic bust femení, de 1867, de Simó Gómez, que ell conservava com a herència del seu padrí, el pintor Iu Pasqual. Us en vam informar a *El Propileu-14*, p. 18. En visitar-nos un dia, Xavier Montsalvatge va quedar corprès per la nostra col·lecció de

tretze quadres que conservem del seu padrí i va considerar que el retrat d'Iu Pascual que tenia a casa podia trobar al Museu de Montserrat un lloc escaient. El 21 de març van portar aquest quadre, que és un oli sobre tela, 41 x 33 cm, datat el 1949. N'és l'autor Francesc Vidal i Gomà (Barcelona, 1894-1970), amic i admirador d'Iu Pascual que, com ell, combinava l'exercici de l'art amb la docència. (JdCL)

Una preuada escultura de Josep Llimona

El préstec substancios que el Museu de Montserrat va fer per a l'exposició dedicada a l'escultor Josep Llimona el desembre passat, de la qual us vam informar a *El Propileu-15*, p.

12, ha tingut una molt profitosa conseqüència. La família barcelonina Arañó Güell guardava una preciosa imatge de la Mare de Déu de Josep Llimona, que havia presidit sempre l'oratori familiar envers la qual tots els membres guardaven un afecte especial. Un cop desmuntat aquell oratori, calia donar a la imatge una destinació escaient i a gust de tota la

família. La visita a l'esmentada exposició i el consell de la comissària Natàlia Esquinas va ser el detonant perquè la família Arañó Güell pensés en nosaltres. La donació, feta davant del P. Abat, va tenir lloc el 7 d'abril. Es tracta d'una escultura de marbre de 64,5 x 20,5 x 16 cm, no signada. Com era molt freqüent al taller de Llimona, sobretot quan es tractava d'escultures religioses, primerament es feia el prototipus que era

objecte d'un encàrrec i posteriorment, en base als esbossos primers i amb els deguts retocs, es feia una versió de mida "domèstica" per als devots que volien tenir a casa una còpia de la imatge admirada. L'artista controlava tothora la versió i li donava els tocs finals. El prototipus de la Mare de Déu que ens ha donat la família Arañó Güell era l'escultura de mida més gran que el natural que Josep Llimona va esculpir el 1910 per al claustre dels caputxins de Pompeia, a la Diagonal de Barcelona. La imatge surt reproduïda a *Il·lustració Catalana*, núm. 72, 30-III-1913, p. 2. Una particularitat que fa guanyar interès a la versió petita que ara conserva el Museu de Montserrat és que el prototipus del claustre de Pompeia va ser destruït durant la Guerra Civil i posteriorment ha estat substituït per una còpia feta per l'escultor Francesc Juventeny basant-se en fotografies antigues. La nostra és l'única còpia autèntica en marbre que coneixem. Sabem que a la capella del col·legi de les religioses Jesús Maria del passeig Fabra i Puig de Barcelona hi ha una escultura de guix policromat, d'un metre aproximadament, que ben podria ser un estudi previ del prototipus. (JdCL)

Retrat de Maria Dolors Peig de Balsach fet per Antoni Vila Arrufat

Aquesta donació, rebuda el 19 de març, és un cas bastant freqüent al Museu de Montserrat. La mare de família, en disposar dels seus béns i per no fer distincions odioses entre els seus

fills, va decidir que aquella peça que tots voldrien fos lliurada a Montserrat. La família sabadellenca Balsach Peig va complir la voluntat de la mare i, d'acord amb tots els germans, ens va lliurar el retrat de tres quarts, oli sobre tela, 92 x 66 cm, fet el 1957 per Antoni Vila Arrufat, l'artista més acreditat que aleshores hi havia a Sabadell.

Esfera de vidre de Jana Sterbak

L'exposició temporal *Jana Sterbak a Montserrat. Una presència* va ser complexa per circumstàncies afegides, però va significar un pas endavant molt important en l'aposta per l'art contemporani en què està compromès el Museu de Montserrat, com va reconèixer la premsa que es va ocupar de la nostra exposició. Acabada la mostra el primer de març, l'artista va reconèixer l'esforç extra que hi havíem esmerçat i ens va regalar una obra seva emblemàtica. Es tracta d'una esfera de vidre de color daurat, de 53 cm de diàmetre, que en l'obra registrada de l'autora figura amb el títol *Planeta (Satèl·lit de Júpiter 2)*, del 2003. En companyia de Jana Sterbak vam fer aleshores la darrera incursió pels dipòsits del monestir en recerca d'un peu adient a la peça i Jana va optar per una columna barroca estriada i daurada, que d'ara endavant quedarà vinculada a l'esfera de Jana i ens recordarà la seva inexhaurible capacitat de fer associacions atemporals en què l'antiguitat i la modernitat es fonen en una sincronia sorprenent i superactual. (JdCL)

Estampes de Joaquim Chancho

us vam informar puntualment a *El Propileu-15*, p. 3-7. Arribat el moment de tornar el material de l'esmentada exposició,

Joaquim Chancho ja ens havia donat, l'agost de 2014, les nou estampes de la sèrie *Montserrat* que van ser el detonant perquè a partir d'elles organitzéssim una exposició d'obra gràfica d'aquest artista tan eminent i tan amic nostre, de la qual Chancho ens ha fet de nou el valuós obsequi de set estampes de tècniques diferents que van del 1979 al 2003, que expressen la sintonia de gust i de criteris existent entre l'artista i el Museu de Montserrat.

El MDM restaura L'Aula Capitular del Monestir de Montserrat

El Monestir no forma part del Museu, però sí a la inversa, el Museu forma part del Monestir de Montserrat. Per aquest motiu no és estrany que els encarregats d'obres del Monestir ens

facin intervenir en àrees en les quals tenim experiència, com és la supervisió de restauracions de llocs i monuments artístics.

En qualsevol monestir l'Aula Capitular és un lloc dels més importants de la casa; és el lloc on s'aplega la comunitat per prendre les deliberacions regulars, on l'abat fa les exhortacions espirituals i, en el cas de Montserrat, on els monjos s'apleguen per

a les pregàries menors; és a dir, és un lloc d'ús diari. La primera obra de represa que van fer els monjos en tornar al monestir després de la Guerra Civil va ser renovar la Sala Capitular

i per aquesta finalitat van sol·licitar l'experiència i el bon gust d'un decorador de primera fila, Santiago Marco (Tarragona, 1885 – Barcelona, 1949), fundador i president del Foment de les Arts Decoratives de Barcelona. D'un ambient rectangular

i llòbrec, a base de subdividir l'espai amb arcades de gran volada i arcs diafragmàtics en trífora, va aconseguir imprimir a aquell ambient, amb l'estil Art Deco que era el propi de Marco i de l'època, un sentit centralitzat, un aire amable i bell.

Doncs bé, aquest ambient tan important i tan familiar no havia estat mai netejat a fons ni restaurat. L'ús diari i la calefacció forta havien entelat la decoració i les humitats filtrades de la muntanya havien deteriorat seriosament les pintures murals fetes de Pere Pruna. Es tractava d'una obra important que teníem pendent i l'ocasió d'emprendre-la va ser la bona disposició de la Diputació de Tarragona a ajudar a sufragar la despesa. Després de diverses proves, vam encarregar la feina de restauració a Voravit Roonthiva i el seu equip, que és un dels restauradors habituals del Museu de Montserrat.

Tota la decoració pictòrica és doble: una menor purament decorativa, feta a primera hora, el 1940, dissenyada i executada pels monjos de Montserrat, que treballaven a *Ars Liturgica*, molt actius en aquells moments de postguerra, i les grans pintures de Pere Pruna que omplen íntegrament els murs laterals. Totes aquestes pintures no són frescos sinó pintura al tremp, i sobretot les de Pruna en algunes parts són molt febles. La restauració ha estat senzilla però laboriosa, a base de moltes jornades de treball, ja que fonamentalment ha

consistit a treure amb goma d'esborrar la brutícia acumulada al llarg de setanta-cinc anys, consolidar aquelles parts més febles i, en el cas dels murals de Pruna, restituir la pintura que la humitat havia malmès.

La restauració i neteja ha afectat també la part arquitectònica, els arcs, columnes i capitells, les escultures de fusta, els esgrafiats, els elements de forja i metal·listeria, i els quatre vitralls emplomats.

El treball fort de restauració es va acabar el 24 d'abril a plena satisfacció de tots, però encara resten alguns treballs complementaris referents al parquet i al mobiliari, i sobretot la nova il·luminació a càrrec de Toño Sáinz, operari habitual del nostre Museu, per poder celebrar l'acabament integral d'aquesta obra. (JdCL)

Restauració de l'Escala de l'Enteniment de Subirachs

En la restauració del monument en honor a Ramon Llull, que porta el nom d'*Escala de l'Enteniment*, el Museu de Montserrat ha jugat un paper més tangencial. Ens hem limitat a assessorar i a fer de pont amb els especialistes sobre l'obra de Josep Maria Subirachs. El monument va ser fet el 1976 molt de pressa i amb els materials propis d'aquell moment. Durant els quaranta anys que té d'existència ha sofert un notable deteriorament, per altra banda

inevitable, atès que es troba erigit en una zona exposada a tots els vents i a les inclemències climàtiques. Un altre factor de desgast ha estat el comportament humà, sobretot de gent jove que consideren una proesa digna de ser fotografiada escalar els diversos blocs del monument desoïnt el cartell que ho prohibeix explícitament.

El deteriorament de l'obra era seriós. Presentava esquerdes, fissures, bufaments i desprendiments de material i encara oxidació dels ferros interns. Aquesta obra, que ha durat gairebé tres mesos entre febrer i abril, ha estat confiada a l'empresa Ideart Restaura, especialitzada en aquest camp; hi han intervingut els restauradors Roger Xarrié i Oriol Bonjoch i l'ha sufragada l'empresa constructora Urcotex, que treballa freqüentment per a Montserrat. (JdCL)

Bol de terrissa amb conjurs arameus

Prèviament al préstec per a l'exposició *Escriptures* del Museu de Cultures del Món vam haver de restaurar un del dos bols que es trobava poc presentable. La restauradora Gisela Busom va desenganxar les peces que es trobaven mal adherides i va eliminar les restes de cola inapropiada. Tot seguit es van tornar a adherir els fragments amb nitrocel·lulosa i, segons el criteri arqueològic de mínima intervenció, es va evitar la integració de matèria postissa. La peça va ser netejada i consolidada en la seva integritat. (Montse Marín)

Fragments d'una escultura d'alabastre i altres peces per a Santa Cecília de Montserrat

Amb vistes a la formació d'una exposició permanent a l'espai previ a l'església de Santa Cecília, el Museu s'ha encarregat d'aïllar una exposició permanent que comprèn quatre

peces històriques relatives a l'edifici. La més important és la imatge d'alabastre fragmentada i incompleta que va presidir aquella església des del segle XIV fins al 1811, quan va ser profanada durant la Guerra del Francès. L'encarregat d'aquestes restauracions ha estat Pau Expósito Tutusaus, que ja ha treballat diverses vegades per al Museu de Montserrat. Aquesta escultura de molta qualitat artística no havia estat mai netejada amb criteris de restauració; en canvi, la làpida commemorativa de la fundació del monestir el 945 ja havia estat restaurada el 2007, quan la vam prestar per a l'exposició *La Cultura Europea del siglo X* a Santiago de Compostel·la. L'altra peça que Pau Expósito ha hagut de netejar i consolidar no havia estat mai objecte d'exposició ni de cap cura especial; es tracta d'un frontal d'altar d'estil romànic, de planxa d'aram repussada, que l'arquitecte Puig i Cadafalch es va inventar quan va restaurar Santa Cecília entre 1928 i 1931. Va copiar gairebé literalment la llinda del portal rossellonès de Sant Genís de Fontanes, tot donant-li la forma d'un frontal d'altar, i hi va fer gravar la inscripció al·lusiva al vot del mecenes de l'esmentada restauració. (JdCL)

El MDM s'implica a Santa Cecília

La intervenció de Sean Scully a Santa Cecília i l'encàrrec que ha rebut el Museu de Montserrat de responsabilitzar-se de tot allò que es refereix a l'art i a les activitats culturals que hauran d'emmarcar el nou espai ens ha fet reflexionar molt i ens ha obert uns reptes que fins ara no havíem considerat. Sense deixar de ser un lloc de culte cristià, com ha estat sempre,

aquest nou àmbit ha assolit una nova dimensió afegida a l'anterior. Això ja ho hem volgut expressar amb el títol nou que

li hem atribuït: **Santa Cecília de Montserrat. Espai d'Art Sean Scully.**

Aquest nou espai no serà una sucursal del Museu, sinó que tindrà vida pròpia, però el Museu de Montserrat se n'encarregarà de la gestió cultural. A hores d'ara estem treballant de valent a disposar d'un àmbit expositiu previ a l'entrada a l'església, on expliquem la història del monument des de la seva fundació fins a l'actualitat. En aquest

exposició hem destacat diverses peces originals, algunes de gran interès, com la làpida fundacional del 945, una excel·lent escultura d'alabastre de Santa Cecília del segle XIV, i d'altres obres menors que expliquen la trajectòria de l'edifici a través dels segles. En aquest espai expliquem també qui és Sean Scully, la seva importància en el panorama mundial de l'art contemporani i les motivacions i l'abast de la seva intervenció a Santa Cecília de Montserrat. L'empresa Playmedia s'ha ocupat de donar forma i figura al discurs que nosaltres li hem preparat.

Una altra tasca que ha acceptat el Museu és la de crear tots els materials didàctics i explicatius referents al nou centre: una audioguia, disponible en diferents idiomes, i els productes específics per a la petita botiga que es trobarà en l'àmbit de recepció.

Tot el que us acabem d'explicar fa temps que sabíem que seria de la nostra competència; no ens ha vingut de nou. Però la nostra reflexió ens ha fet anar molt més enllà del que havíem suposat. Ens va semblar que no ens podíem acontentar a obrir una atracció cultural i turística més a Montserrat. De la mateixa manera que hem volgut que el nostre Museu fos alguna cosa més que un museu per les seves activitats i per la seva irradiació, vam intuir que al darrere de Santa Cecília de Montserrat - Espai d'Art Sean Scully calia que hi hagués una entitat nova dinamitzadora. Ens vam informar. Vam contactar amb persones i professionals d'alta qualitat. Vam calibrar possibilitats i escaiença del projecte que ens voltava pel cap, i a la fi hem arribat a la creació de l'**Institut Art i Espiritualitat Sean Scully.**

El tema “Art i Espiritualitat” és axial en l’obra i el pensament de Sean Scully, però també és un tema constant en la programació de les exposicions que fem al Museu de Montserrat. Això, per tant, no ens ve de nou, però volem que Santa Cecília de Montserrat sigui un fòrum específic de reflexió, estudi, promoció de la confluència d’aquests dos conceptes. L’opció preferent del MDM per l’art contemporani és un fet

que ens caracteritza. Ara, però, volem fer emergir la dimensió espiritual, especialment de l’art abstracte. Sean Scully ens ho ha dit reiteradament: l’abstracció és la manera més adequada per expressar el valor espiritual de l’art, per dir l’inefable. Quan parlem d’espiritualitat ens referim a aquest espai on convergeixen el sentiment estètic, el sentit del sagrat, l’anhel de transcendència que hi ha en el cor de l’home, anterior al sentiment religiós, que pot ser-hi o pot no ser-hi, sense entrar en cap confessió religiosa explícita. En el nostre Institut tenen carta de ciutadania tots aquells que són sensibles a l’art i allò d’espiritual que hi ha darrere de l’art; hi caben creients i no creients mentre no estiguin espiritualment bloquejats i siguin capaços d’interaccionar.

No comencem de zero, i no volem fer *tabula rasa*. Partim de la cultura que ha afaïçonat el nostre país i a nosaltres mateixos. Valorem el pòsit grecoromà, la tradició cristiana, i també la laïcitat que va sorgir de la Il·lustració. Però d’aquests valors no en fem bandera exclusiva i creiem que a partir d’ells ens podem obrir a d’altres horitzons de les cultures asiàtiques i d’altres llocs que poden enriquir el nostre pensament i la nostra vida.

Preveiem activitats en diversos camps: sessions de meditació silenciosa acompanyada d’un expert; conferències i col·loquis sobre art i espiritualitat; lectura o recitals de poesia espiritual; trobades d’artistes, crítics i estudiosos d’art contemporani. En el rànquing d’activitats tindran una importància especial les dedicades a la música, ja que ens trobem a l’aixopluc de Santa Cecília, que és patrona de la música. I la música és un art eminentment espiritual. Programarem audicions de música sacra guiades per un expert i, quan tinguem més possibilitats, també concerts de música de petit format (no de gran orquestra), ja sigui música antiga o mú-

sica experimental; i encara somniem poder crear una *capella* de música que porti el nom de Santa Cecília de Montserrat i que impulsi el gust per la música religiosa, tant a Montserrat com a fora.

Les cases no es comencen a construir per la teulada. Es fan els fonaments que condicionen molt i la casa creix a poc a poc segons les necessitats i les possibilitats. A hores d’ara l’Institut està en fase germinal, però és bo i convenient que ja en aquesta fase tinguem idees de futur, que es poden fer realitat o no. Tot depèn de l’entusiasme i de les adhesions i col·laboracions que puguem trobar. Per aquest motiu hem obert un blog que podeu trobar a www.santaceciliademontserrat.wordpress.com, en el qual expressem els ideals que ens mouen, les persones que ens inspiren, els projectes que albirem, els llibres que cal que tinguem en compte; és a dir, us admetem a la sala d’estar de casa nostra, on podem parlar francament en conversa amical d’allò que conforma el nostre dia a dia.

Com podeu veure és una aventura fascinant que complementa l’altra aventura, no menys engrescadora, de conduir un museu que creix i que malda per ser present, amb la seva

especificitat, en la cultura del nostre país. Santa Cecília de Montserrat no serà pas un obstacle ni un entrebanc per al Museu de Montserrat, sinó un estímul i un camp nou d’experimentació que ens aportarà idees, ens afinarà els criteris, sol·licitarà la nostra creativitat i ens connectarà amb nous amics.

Josep de C. Laplana / Albert Mercadé

El Consell d’Assessors del MDM recorda Subirachs

Els qui segueixen fil per randa la vida del nostre museu saben prou bé la importància que té el nostre Consell d’Assessors. Totes les nostres activitats són consultades amb els membres competents en la seva matèria, però només ens reunim ocasionalment, més o menys un cop a l’any i de manera informal, amb la finalitat d’explicar *in situ* les novetats de l’any, els projectes en curs en el marc d’una xocolatada amical, i aprofitem l’ocasió per tractar algun tema especial. La reunió

que ara ressenyem va tenir lloc el divendres 19 de desembre del 2014, a la qual van assistir una trentena de persones.

El projecte de gran volada en què està involucrat el Museu de Montserrat era i és la restaurada església de Santa Cecília de Montserrat, convertida en Espai d'Art Sean Scully per la intervenció artística d'aquest pintor, primera figura en el rànquing internacional. Ens hi vam desplaçar tots per rebre les informacions *in situ*. El desembre de l'any passat encara no havia estat col·locada l'obra *Stationes*, que va ser presentada a la premsa quan vam inaugurar la restauració de l'edifici romànic, el passat 25 de febrer. L'opinió sàvia dels assessors va ser unànime a valorar la perfecta conjunció de l'arqueologia i la modernitat de l'art de Scully, les proporcions abastables de l'edifici que poden fer d'aquest lloc un espai artístic d'enorme interès. També vam inspeccionar el projecte presentat per Playmedia de l'espai previ on expliquem la història del monument i de la intervenció artística de Sean Scully. En aquest punt vam recollir diverses opinions que hem tingut ben en compte.

Reunits a la sala d'actes del Venerable, a l'Hostal Cisneros, vam començar pròpiament la sessió. El director va explicar sumàriament el programa d'exposicions en curs i de les properes i tot seguit la Dra. Teresa Blanch, professora de la Fa-

cultat de Belles Arts de la UB, va explicar l'interès i la novetat que significava l'exposició de Jana Sterbak a Montserrat, de la qual era la comissària.

El tema de la sessió era fer un record i una valoració *post mortem* de l'escultor Josep Maria Subirachs, traspassat el 7 d'abril del 2014, un artista vinculat estretament a Montserrat des dels anys 60, que va significar la superació del postnovecentisme, que havia marcat l'art montserratí dels anys quaranta i cinquanta i l'obertura a l'avantguarda del moment. Daniel Giralt-Miracle va glossar la figura de l'artista i després, com és consuetud entre nosaltres, va quedar el micròfon obert perquè cadascú digués en breus paraules la seva opinió o expliqués alguna història o anècdota personal relacionada amb Subirachs. Les aportacions van ser de gran interès, algunes d'elles reveladores de detalls desconeguts a

la bibliografia de l'artista, que és molt àmplia. Va posar el punt final Judit Subirachs Burgaya, filla de l'escultor i membre del Consell d'Assessors, que a més d'agrair l'homenatge va glossar de manera molt detallada i viscuda les diverses actuacions artístiques del seu pare a Montserrat.

La sessió va acabar amb l'obsequi a cadascun dels membres del Consell d'un pin de plata del Museu de Montserrat, que acabava de fer el joier Joaquim Capdevila, que també n'és membre. El Museu l'hi va encarregar pensant sobretot en els nombrosos donants, però era escaient que també els Assessors del Museu el tinguessin, ja que els considerem benefactors nostres de primer ordre.

Reproduïm ara una síntesi del parlament que ens va fer Daniel Giralt-Miracle. (JdCL)

En record de Subirachs

Daniel Giralte-Miracle

No voldria fer un discurs ni una conferència erudita sobre Josep Maria Subirachs. No és el lloc ni el moment. Ara que ja no hi és, simplement voldria evocar alguns fets i moments de la seva carrera, en especial aquells que més em van impactar. Evidentment he de començar referint-me a quan el vaig conèixer, perquè ja aleshores em vaig adonar, com no podia ser d'una altra manera, que tenia una personalitat molt forta, però també que era una persona convençuda que un artista no pot ser autocomplaent ni pot deixar mai d'estar alerta, perquè en la seva obra seran determinants la recerca i les experimentacions formals i materials que són finalment les que li permetran evolucionar i definir una trajectòria coherent.

Camí de l'avantguarda

Conseqüent amb aquesta manera de pensar, mai no va deixar de fer cas al seu esperit inquiet i als seus interessos intel·lectuals i estètics. Així, el temps ens ha constatat que en els anys de la postguerra l'escultor Subirachs va jugar un paper importantíssim en el trànsit entre el Noucentisme tardà, que aleshores imperava en el nostre país, i les Avantguardes. Perquè venint com venia de la tradició classicitzant d'Enric Monjo i d'Enric Casanovas, va viure la modernitat amb unes inquietuds que no tenien els seus mestres ni molts dels seus contemporanis. A ell li agradava el jazz, el cinema, l'arquitectura moderna, volia estar al corrent del que passava a Europa i sentia la necessitat de trencar motllos i d'endinsar-se per camins nous; i l'obra que va produir sota aquestes influències va fer que el seu nom comencés a destacar entre els artistes de la seva generació i que ja en aquella època se li atorguessin alguns premis i reconeixements públics.

De fet, les intervencions que va fer els darrers anys cinquanta del segle passat van tenir una gran repercussió en l'art català. Em refereixo a l'emplaçament en espais públics de Barcelona de dues escultures ja abstractes: *Forma 212*, de 1957, a les Llars Mundet, i *Evocació marinera*, de 1958, a l'actual Passeig Joan de Borbó. I també a l'obra propera a les propostes coetànies que feia Jorge Oteiza al País Basc que va inaugurar el 1959 a Lleó: la part escultòrica de la façana del santuari de Santa Maria del Camino, que va ser igualment determinant en la conformació de la seva personalitat artística i que pel seu esperit renovador tingué un gran impacte en l'escultura religiosa d'Espanya.

Artista complet

El 1973 em van encarregar una monografia de Subirachs i amb aquest motiu vaig anar a veure'l unes quantes vegades al seu taller. Allà vaig aprendre què és en realitat l'ofici d'escultor i allà em vaig adonar que Subirachs era un artista integral, que dibuixava com un gran mestre, que era excel·lent en el gravat, que pintava i que tenia un sentit del color esplèndid i que era acuradíssim en totes les tècniques de l'escultura. Vaig veure, a més, que fruïa treballant, que era un artista vocacional, que per a ell ser artista no era una impostura, ni volia dir haver fet uns estudis o tenir un títol, sinó que un artista havia de sentir que l'art era l'expressió de la seva mateixa vida. I quan

un artista és tan vital com Subirachs i té una capacitat prodigiosa per a produir com la seva, passa el que li va passar a ell: que va fer molta obra. Per aquesta raó el catàleg complet de la seva creació és amplíssim. I encara que no tot és igual, perquè hi ha obres d'una excel·lència superior, n'hi ha que són extraordinàries i també n'hi ha moltes que són simplement un exponent del camí que anava recorrent,

hem de valorar el conjunt, perquè és el que ens permet constatar que mai no es va aturar, que sempre es trobava en procés de treball, i que per això anava generant variacions o transformacions que cristal·litzarien finalment en una nova etapa de la seva llarga trajectòria.

I moltes d'aquestes etapes es poden conèixer en les escultures de Subirachs que hi ha a Montserrat: l'anomenada *Creu de Sant Miquel*, de 1962, situada al costat de l'Estació del Cremallera, és un exemple molt bo de les escultures de volums en tensió, amb penetració de tascons, tan pròpies dels primers anys seixanta de l'escultor. El joc de positius i negatius que ens recorda el postfuturisme tan característic en la seva obra dels anys 80 apareix en la figura del *Sant Jordi* que mira a les places de Montserrat i la combinació de cubs que conformen *L'Escala de l'Enteniment* (1976), el monument a Ramon Llull ubicat a la plaça dels Apòstols, expressa el coneixement que l'autor tenia del complex món lul·lià. I no puc deixar d'esmentar una de les per a mi obres cimera de Subirachs, l'im-

pressionant arranament de la Capella del Santíssim (1977) de la basílica de Montserrat, perquè més enllà de la materialitat dels elements escultòrics que hi situà aconseguí infondre-li una atmosfera d'espiritualitat que segueix respirant-se i que trobem en totes les obres que va fer al llarg de la seva carrera per a àmbits religiosos.

Un fet especialment remarcable, perquè tots sabem que Subirachs no era un home de fe manifesta, però en canvi era un artista de gran sensibilitat que coneixia la Bíblia i sabia interpretar-la artísticament com podem veure a la façana de la Passió de la Sagrada Família de Barcelona, una obra que va emprendre el 1986, i que no deixa de ser la cloenda d'una etapa que va anar madurant entre finals dels anys 70 i primers dels 80 quan, com encertadament diu Judit Subirachs, compaginà la volumetria, el món oníric i el literari amb un sentit arquitectònic i definí el seu estil més característic i inconfusible. Uns anys que són tan transcendents en el seu itinerari com ho van ser els últims cinquanta, quan va fer les primeres escultures abstractes.

Lluita per la llibertat

Malauradament, el fet de tenir vocació d'artista, d'ésser artista, de ser sempre creatiu i de no aturar-se mai en el camí que tothom li reconeixia, no va impedir que Subirachs fos objecte d'un atac, jo crec que injustificat i injust. Em refereixo a la polèmica que es va originar quan va acceptar de fer els grups escultòrics de la façana de la Passió de la Sagrada Família. I si dic que per a mi va ser injustificada i injusta la situació que va viure és perquè la veritable causa de la controvèrsia que es va originar no era ni la seva persona ni la qualitat artística de la seva obra, sinó un tema al qual ell era aliè, que era l'opció que es va prendre de seguir les obres de construcció del temple. En aquells moments hi havia una opinió molt estesa entre els experts i els crítics d'art més compromesos amb les avantguardes que propugnava que la Sagrada Família havia de quedar com a obra inconclusa de Gaudí i que per tant s'oposaven fermament a la voluntat dels partidaris del prosseguir la seva construcció, unes posicions extremes que van esclatar el juliol de 1990 amb una manifestació pública promoguda per la revista *Àrtics* en contra de Subirachs, el gran pecat del qual era haver decidit acceptar l'encàrrec, una decisió que suposava posicionar-se a favor de la finalització de la Sagrada Família. No oblidem que el nostre país és una mica caïnita, i n'hi ha prou que una persona significativa prengui una opció que pugui semblar contrària als partidaris d'una altra opció que creuen més progressista, perquè se l'exclouï i se l'ompli de dicteris. Com així va passar també en aquesta ocasió. Ja que encara que, des del

temps de Gaudí, la Sagrada Família sempre havia estat objecte de debat i discussions (i de fet, el mateix Subirachs, juntament amb Joan Miró, Antoni Tàpies i Le Corbusier, entre altres, havia signat un manifest publicat a *La Vanguardia* el gener de 1965 contra la continuació de la Sagrada Família), mai no s'havia arribat als extrems del 1990 quan també va ser la primera vegada que a Barcelona s'organitzava una manifestació tan vehement i tan virulenta contra un artista concret, que, com explica la seva filla, va aguantar el xàfec estoicament i sense fer cap drama i va seguir treballant en el seu projecte, superant amb escreix les dificultats artístiques, però també tècniques, que comportava una obra d'aquella magnitud i aconseguint realitzar un conjunt d'un centenar de peces cent per cent Subirachs que s'integren perfectament al temple gaudinià.

L'esperit de llibertat i d'afany d'experimentació sempre van caracteritzar Subirachs i per això la seva obra està impregnada d'aquesta manera de fer que va ser el motor que el va conduir a ser, segons el meu parer, l'escultor català més important i més emblemàtic de la segona meitat del segle XX, per la qual cosa considero un honor haver-lo pogut conèixer i que em regalés la seva amistat.

Coses que passen

Mort del P. Marc Taxonera

La matinada del 19 de desembre de 2014 va morir a Montserrat el P. Marc Taxonera i Comas, als 95 anys d'edat. Va ingressar al monestir el 1941 i gairebé durant tota la seva vida

hi exercí el càrrec d'arxiver. Els seus orígens de barceloní del Passeig de Gràcia, les seves coneixences dels catalans exiliats a París i la defensa coratjosa dels drets humans i nacionals a casa nostra el van constituir en un monjo magníficament relacionat amb les instàncies polítiques i socials compromeses per la democràcia i, gairebé espontàniament,

es va trobar com a representant del monestir en aquests afers, sempre amb el suport dels abats: l'abat Aureli, l'abat Gabriel, però especialment l'abat Cassià, i ja més vell i sense tanta empenta, els abats Sebastià i Josep Maria.

Parlem del P. Marc perquè el Museu de Montserrat li deu una part molt important del patrimoni artístic que ens ha pervinut, tot i que la seva predilecció eren els llibres i la documentació. Quan el 2008 el Museu de Montserrat va fer l'exposició *Recordar per no tornar-hi. Cartells de la Guerra Civil Espanyola*, el P. Marc Taxonera va acceptar-ne el comissariat i va escriure per al catàleg un dels pocs textos publicats que han sortit de la seva mà, on ens explicava com en els primers anys seixanta havia adquirit per al monestir al llibreter Joan Marca el fons de cartells que eren l'objecte d'aquella exposició.

Devem encara al P. Marc els rics estocs de gravats, entre els quals hi ha les estampes japoneses i alguns dibuixos originals, que arribaren a Montserrat amb el llegat del llibreter Just Cabot, de París, per donació de la vídua, Rosita Castellucho, amiga i companya d'estudis del P. Marc. Amb tot, l'acció principal del P. Marc referent a patrimoni artístic del Museu és haver estat el gestor de la donació de pintura catalana del Sr. Josep Sala Ardiz, formalitzada el 1967, tot i que els quadres no arribaren a Montserrat fins a la mort del donant al 1980. En el camp artístic les intervencions més petites del P. Marc eren freqüents; obtenia sovint litografies dedicades i signades per autors importants amb motiu dels principals esdeveniments culturals de Barcelona, i sobretot a partir de 1977, quan s'inaugurà el *Centre d'Études Catalanes* al Marais de París va propiciar una relació expositiva important entre aquell centre i el Museu de Montserrat. La darrera intervenció notable del P. Marc Taxonera va ser la d'obtenir, el 2010, la donació de pintures, dibuixos i escultures del Sr. Enric Gil Aliart, les millors peces de la qual figuren a l'exposició permanent del Museu.

El P. Marc Taxonera era un lector assidu del nostre butlletí *El Propileu* i sovint preguntava i s'interessava per les novetats del Museu, ja que no va arribar a moure's per Internet. El P. Marc va ser fonamentalment un home d'arxiu i de llibres, però encara més un home de Justícia i Pau, d'amistats duradores i sobretot un monjo de Montserrat de soca-rel. (JdCL)

Father Paul Anel, de Brooklyn

Feia un temps que el P. Paul Anel, per indicació de Sean Scully que li va donar el meu correu electrònic, m'havia escrit i havia entrat en contacte amb ell. De seguida vaig veure que es tractava d'un capellà jove i dinàmic, amic de l'art contemporani i dels artistes de Nova York, els quals visita amb assiduïtat. Em va dir que coneixia Sean Scully des del 2008, quan aquest jove sacerdot va aterrar a Nova York i es va ocupar dels artistes. Ell és francès, originari de l'Ariège, on viu la seva

família, i ha estudiat a París i a Roma. Va celebrar la seva primera missa a la capella de Matisse a Vence, i l'aniversari de la seva ordenació a la Rothko Chapel de Houston; amb això ja està tot dit, si no fos que va passar uns anys a les *faveles* de Salvador da Bahia, al Brasil.

Amb aquests antecedents va venir a veure'm l'onze de gener i en poques hores el P. Anel em va canviar el xip. La Santa Cecília de Montserrat decorada per Sean Scully no podia ser una simple ampliació museística, calia explorar-hi una altra dimensió. Em va explicar l'activitat que ell fa com a director de la secció d'art de *Land of Compassion* des de la seva Heart's House a Brooklyn i em va parlar dels seus amics compromesos amb l'art i l'espiritualitat, com el *curator* d'exposicions David Rastas, un finlandès que ha estudiat a Tòquio i que fa exposicions a Melbourne, com aquella *Crisis, Catharsis and Contemplation*, a tall d'exemple.

La seva activitat és portentosa, però no és ni pot ser transferible a la meua ni a Santa Cecília. Són estils de vida diferents. Però aquesta conversa i els contactes via mail que he mantingut amb ell han estat el detonant perquè brollés, gairebé per generació espontània, la idea de formar a Santa Cecília de Montserrat l'Institut Art i Espiritualitat Sean Scully, en el qual estem ficats i del qual us anirem parlant, si tot va bé, d'ara endavant. (JdCL)

Millores i canvis a Phos Hilaron

En la nomenclatura del Museu anomenem *Phos Hilaron* l'exposició d'icones russes i orientals que tenim en un ambient arquitectònic molt especial. Des que vam instal·lar aquesta secció no l'havíem renovat i li calia, doncs, un bon repàs. Entre el 17 i el 20 de febrer, l'habitual il·luminador del Museu,

Toño Sáinz, va substituir l'antiga il·luminació incandescent per una altra a base de leds. La sala ha millorat notablement i hem fet un estalvi energètic i de conservació, ja que la nova instal·lació produeix un 0% de calor ambiental.

Per dur a terme aquestes obres vam haver de retirar totes les icones i va ser també una ocasió per fer petits adobs als murs i complementar la decoració de ferros forjats a la part superior dels murs que embelleixen la sala. Aquesta remodelació ha estat una bona oportunitat per a reordenar les icones per temes iconogràfics amb la particularitat que hem pogut incorporar-hi una vintena de peces noves. (Montse Marin)

Inauguració de la restauració de Santa Cecília de Montserrat

Ja us vam informar a *El Propileu-12*, p. 22, que la Diputació de Barcelona i el seu president, Salvador Esteve, s'havien fet càrrec de la primera fase de la restauració i rehabilitació de l'església de Santa Cecília amb vistes a acollir les obres artístiques de Sean Scully. El 15 de maig de 2013 signaven el conveni al Museu de Montserrat davant del quadre *La muntanya d'Oisín* de Scully i el 25 de febrer de 2015 les obres eren inaugurades pel P. Abat de Montserrat i l'Excm. president de la Diputació.

L'arquitecte Xavier Guitart, que ha dirigit l'obra, va explicar les troballes i novetats arqueològiques que ha comportat l'excavació del subsòl, d'acord amb l'equip d'arqueòlegs de la Diputació. L'església havia estat objecte de nombroses modificacions en el transcurs dels segles, que ara han sortit parcialment a la vista, però la novetat més important era el descobriment del paviment original, més d'un metre per sota del que era conegut fins ara. L'arquitecte ha deixat a la vista les seves descobertes i ha tapat tot el terra de l'edifici amb un parquet, com si fos una estora, per sota del qual passen les instal·lacions tècniques. Com ell ens va dir, ha tingut cura de "no tergiversar l'autenticitat i l'ambient de l'església, amb un respecte absolut per l'essència de l'arquitectura romànica".

Amb vistes a aquesta inauguració, pocs dies abans, Sean Scully ens va fer arribar les seves catorze obres, en recordança de les estacions del viacrucis, emmarcades dins d'un suport metàl·lic perquè els assistents poguessin fer-se una idea del que serà la nova església. L'Espai d'Art Sean Scully s'incrusta a la mil·lenària església de Santa Cecília, però aquest fet no s'ha d'interpretar de cap manera com una pèrdua del caràcter sagrat de l'edifici o una reducció a una simple sala d'exposició. Com va dir ben explícitament el P. Abat, "l'atmosfera sòbria, bella i càlida que han creat la restauració i les pintures de Sean Scully s'adiu molt a la finalitat religiosa d'aquest lloc i les activitats escaients que pot acollir".

La premsa i la televisió se'n van fer ressò àmpliament. (JdCL)

Convidats d'honor a Bilbao

Montse Mur

Directora d'Atenció al Visitant de Montserrat

El Bilboko arte ederren Museoa ens va demanar una de les obres més preuades del Museu de Montserrat, *El venedor de tapisos*, de Marià Fortuny, per incloure-la dins el seu programa "La obra invitada". La categoria del museu que sol·licitava el préstec i l'amistat que des de fa molta anys uneix el P. Laplana i el Sr. Javier Viar, director del Bellas Artes, va facilitar la sortida del quadre cap a Bilbao.

La presentació de l'obra a la premsa es feia el dia 14 d'abril a les 11h del matí, amb tot, vam arribar el vespre abans, perquè a primera hora del 14 havíem d'obrir la caixa d'embalatge de la nostra obra. El director ja ens estava esperant i amb ell vam veure la interessantíssima exposició temporal referent a l'*Equipo crónica*, una molt bona selecció d'obres d'aquest grup d'artistes valencians, reivindicatives, iròniques i transgressores, que ens transportaven a moments molt significatius de la nostra història contemporània. Seguidament vam fer una visita a les magnífiques col·leccions que custodia el Museu, que convivia de forma harmònica i elegant amb una altra exposició, *Los años 50. La moda en Francia 1947-1957*, vestits d'alta costura, dissenyats per Dior, Chanel, Givenchy, que vam poder contemplar amb el privilegiat guiatge del seu director, al costat dels grans mestres Murillo, Gentileschi, Ribera o la magnífica "Lucrecia" de Lucas Cranach el Vell, la darrera adquisició del museu, de la qual, no sense raó, estava especialment orgullós el seu director.

El dia següent vam complir el programa previst. Molt d'hora vam obrir la caixa i vam signar l'informe de conservació amb l'equip tècnic del museu. Tot seguit, vam continuar la visita de l'exposició permanent del museu, ara acompanyats del conservador Javier Novo, expert coneixedor de l'art del segle XIX que juntament amb el P. Laplana van anar teixint una classe magistral d'història de l'art mentre passejàvem per les sales, i cada obra i cada artista els evocava mil històries, lectures i anècdotes.

A les 11h del matí va començar la roda de premsa. Van fer els parlaments el director Sr. Javier Viar, el P. Laplana i la delegada de Cultura de l'Ajuntament de Bilbao, Sra. Ibone Bengoetxea. L'acte va estar molt ben cobert per la premsa basca i també se'n van fer ressò mitjans de comunicació d'àmbit estatal. Finalitzada la roda de premsa, els tècnics del Bellas Artes van traslladar *El venedor de tapissos* del vestíbul on s'havia fet la presentació a la sala núm. 17, ubicació definitiva de l'obra fins al seu retorn al Museu de Montserrat, on llueix amb llum pròpia al costat d'artistes com Darío de Regoyos i Joaquim Sorolla, entre d'altres.

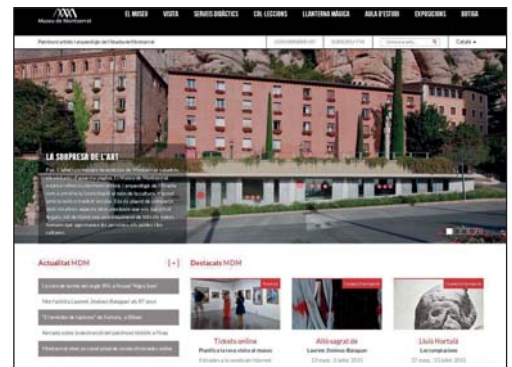

Vam deixar *El venedor de tapissos* en molt bones mans, un gran equip de professionals que també destaquen per la seva gran humanitat. Des d'aquí volem expressar el nostre sincer agraïment a Javier Viar per la seva amistat i per la seva generositat, a Javier Novo, Lucía Cabazón, Marta Mercadal, Marta Calvo i a tot el personal del Bellas Artes Bilbao per les atencions rebudes. L'amistat, l'amor a l'art i a la cultura en general agermanen els nostres dos museus, demostrant un cop més que les sinergies sumen i les col·laboracions ens enriqueixen i ens fan més grans.

Un any del nou web del Museu de Montserrat

El nou web del Museu de Montserrat ha complert un any. És operatiu a la xarxa des de final del mes d'abril de 2014, i es pot dir que, com el mateix museu, es troba en constant evolució. Durant aquest primer any ha anat creixent amb noves seccions i s'ha anat adaptant a les necessitats. Us n'expliquem algunes novetats.

D'entrada, en completar un any sencer, ja podem fer un primer recompte de visitants. Les estadístiques que tenim disponibles comencen a 25 de maig de 2014. Des d'aleshores,

en un any, el web ha rebut prop de 50.000 visites amb més de 30.000 visitants diferents. Aquests han vist prop de 300.000 pàgines, amb una mitjana de sis pàgines per visita. Les dades ens mostren que, en general, les visites augmenten una mica els mesos que s'inauguren exposicions temporals. Així, el millor mes de 2014 va ser el novembre, amb les mostres de Jana Sterbak i Joaquim Chancho, quan el web del MDM va rebre 4.854 visites i 2.861 visitants diferents; el març passat, amb noves instal·lacions de Jiménez-Balaguer i Lluís Hortalà, la pàgina va registrar 4.740 visites de 2.970 visitants diferents. Però la tendència és a l'alça, i aquest mes de maig s'han assolit els millors resultats en tot un any amb 5.199 visites i 3.298 visitants diferents.

Són encara xifres modestes, que esperem que aniran creixent a mesura que avança la implantació digital del Museu de

Montserrat. El web del MDM és un organisme viu que recull el batec diari de l'entitat, i que procurem fer arribar a tothom (en català, castellà i anglès) mitjançant les xarxes socials i els newsletters en què informem de les novetats. Si voleu estar-ne al dia, seguïu-nos, és ben senzill! Una altra de les dades interessants és la procedència de les visites. Òbviament, la immensa majoria són peninsulars. Altres països que ens han seguit amb més internautes en aquest primer any són: Estats Units, Rússia, Alemanya, Ucraïna, Itàlia, França, Canadà i Xina.

Llanterna màgica

Els darrers mesos hem introduït alguns canvis en l'estructura inicial del web. El més important radica en la visualització de les reproduccions de les obres d'art. Hem dedicat una pàgina a cada peça destacada de les nostres col·leccions, de manera que el visitant ara hi pot trobar més informació i ampliar la imatge més còmodament. Aquest mateix plantejament l'hem aplicat a una nova secció: *Llanterna màgica*. Es tracta d'un espai on el navegant veurà diferents sèries d'obres del fons patrimonial de l'Abadia, la majoria de les quals no es troben exposades de forma habitual però que tenen un pes específic important. Hi trobareu, per exemple, la sèrie de cartells de Vallauris de Picasso (anys 50 i 60); els gravats de Langlois de 1830, del Montserrat en ruïnes després de la Guerra del Francès; els gravats montserratins d'Alexandre de Laborde (s. XIX) o les estampes japoneses dels segles XVIII i XIX, entre d'altres.

Més enllà de les notícies d'actualitat o les exposicions temporals, a banda de tota la informació de serveis, els articles en profunditat o l'accés a la botiga virtual, el web del Museu de Montserrat ha incorporat també recentment un nou enllaç directe ben visible a la portada per oferir l'oportunitat d'adquirir les entrades online. Es tracta d'un pas més per estar més propers al públic i facilitar la planificació de la visita a Montserrat. (Raül Maigí)

Albert Mercadé s'incorpora a l'equip del MDM

Albert Mercadé és el membre més jove del nostre Consell d'Assessors. Ha treballat al costat de Corredor-Matheos, i és per aquesta raó que el vam fitxar com a assessor del Museu. És historiador i crític d'art, escriptor amb àmplia bibliografia, redactor habitual sobre temes d'art modern i contemporani a diverses revistes i diaris. És, a més, director de la Fundació Arranz-Bravo de l'Hospitalet però, sobretot, va ser comissari de l'exposició d'Antonio Beneyto al Museu de Montserrat. Aleshores ens vam adonar que treballar amb ell

era una delícia i que connectava perfectament amb el nostre equip. Per aquest motiu, quan ens vam trobar saturats de treball amb el compromís d'engegar Santa Cecília de Montserrat i veient que l'activitat del Museu va *in crescendo*, els responsables de l'economia ens van permetre d'incrementar la plantilla, ni que fos temporalment, amb el nostre amic Albert Mercadé. El passat 7 de març va començar a treballar amb nosaltres, uns dies a la setmana. Ara hem constatat la seva preparació professional, amb estades llargues d'estudis a París i Londres, la seva amplitud de coneixements i registres, i sobretot el seu bon tracte cordial i planer. N'estem encantats i ens agradaria no perdre'l. (JdCL)

Visita de la periodista Mercè Ibarz i de Joan Llinares

Val la pena que la ressenyem, perquè aquesta va ser una altra visita important. Mercè Ibarz és una periodista de ploma sàvia i aguda, especialitzada en temes d'art, i a més és assagista, escriptora i professora a la Pompeu Fabra. M'agrada

parlar amb ella perquè diu les coses clares i les diu des d'una cordialitat amical; per això les seves visites i els seus comentaris em són una ajuda i un estímul. M'obren els ulls. La visita que em va fer darrerament, el 10 d'abril, acompanyada de Joan Llinares i la seva esposa, va ser doblement profitosa; primer perquè vam conèixer de prop el Joan. Quan era administrador al MNAC només ens havíem saludat alguna vegada; ara però podíem parlar amb profunditat. Vam aprofitar que teníem els electricistes treballant a Santa Cecília per anar-hi tots plegats i la conversa i la pluja d'idees, propostes i suggeriments va ser enormement interessant, talment que moltes coses que farem o que podríem fer a Santa Cecília van sortir de les guspises a tres o quatre bandes d'aquesta visita. Per això la ressenyo, perquè en quedi memòria. (JdCL)

Sessió a Montserrat de l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi

De tant en tant ho fan. Els acadèmics deixen el seu emblemàtic Palau de Llotja per realitzar la seva sessió en un lloc, també emblemàtic. Per aquest motiu el proppassat 20 de maig la Reial Acadèmia es va desplaçar a Montserrat encapçalada pel seu president Joan Antoni Solans i Huguet i gairebé una vintena d'acadèmics. Van visitar el Museu, van escoltar la Salve de l'Escolania des d'un lloc preferent, l'orguener Blancafort els va informar sobre l'orgue nou de Montserrat –entre els acadèmics hi ha importants musicòlegs– i després van poder escoltar com sonava. A primera hora de la tarda van celebrar sessió acadèmica, amb una intervenció meua, referent a Montserrat i al seu Museu, ja que en sóc acadèmic corresponent. Tot seguit, van desplaçar-se a Santa Cecília per observar la restauració –entre els acadèmics hi ha arquitectes eminents– i la pintura de Sean Scully. També allà van fer algunes remarques interessants, que hem de tenir molt en compte. (JdCL)

Noves catenàries a l'exposició permanent

Les catenàries són un element important per preservar la distància de seguretat entre el visitant i les obres. El sistema que teníem fins ara per generar un espai de protecció per als quadres de l'exposició permanent del Museu era exactament el que havíem emprat el 1982 i havia quedat totalment obsolet. En aquell moment representava la modernitat, substituïem els clàssics cordons vermells de seda amb borles per uns altres més *democràtics*, consistents en corda blanca de cotó.

Evidentment, els gustos han canviat. El passat mes d'abril les vam substituir per un sistema de catenàries noves anomenat *Liner*, amb corda semielàstica de 6mm de diàmetre, de color gris, que delimita els espais d'accés del públic. La instal·lació va anar a càrrec de l'empresa Vislum. Aquesta renovació atorga al recorregut del Museu una imatge més neta i elegant. (R.M.)

Bloc de notes La “Finestra oberta”

Raül Maigí
Auxiliar de direcció del MDM

La “Finestra oberta al dipòsit de reserva” és la nova secció a l'exposició permanent del MDM en què cada mes destaquem una peça diferent. Com ja us vam explicar en *El Propileu-15* (pàgs. 26 i 27), en aquest espai hi mostrem peces de qualitat que, per motius diversos, no poden estar exposades de forma habitual.

Aquest any 2015, la “Finestra oberta” va començar encara amb el quadre *Sagrada Família* de Rafel Estrany. Però acabades les festes de Nadal, hi vam col·locar el *Retrat del Papa Climent X* (c. 1675), oli sobre tela, 76 x 61 cm, de Giovanni Battista

Gaulli, anomenat Il Baciccia (Gènova, 1639 – Roma, 1709). És un retrat oficial del Papa Climent X, fet al taller del retratista més acreditat a la Roma del seu temps, i una de les millors donacions que va rebre el Museu de Montserrat el 2012, de l'arquitecte Dr. Leopoldo Gil Nebot.

El va seguir l'escultura *Fragilitat I* (2010), polimetacrilat, 207 x 77 x 50 cm, de l'artista Ricard Vaccaro (Barcelona, 1946). Vaccaro –que n'ha fet la donació aquest mateix any– és un artista polifacètic que pinta,

fa escultures i joies amb elements i materials insospitats. El seu art està mogut internament per una voluntat de lluita a favor de la llibertat, la d'artista i la del poble a què pertany. Té molta obra al carrer. La seva passió és traspassar fronteres i viure en una constant recerca de formes i de sensacions que provoquin interrogants profunds i substanciosos.

Després hi vam exposar una altra escultura, *l'Orant* (Nepal, inici s. XIX), fusta policromada, 41,5 x 97 x 44 cm, donació de Santi Espàrrrech (2013). Aquesta figura masculina estirada correspon probablement a un monjo budista en posició d'adoració o pregària, tot i que també podria representar un noble, tenint en compte la rica decoració de la túnica. L'escultura es va presentar al públic en la mostra de cultures asiàtiques que el MDM va organitzar l'any passat a Andorra i al març la vam exposar per primer cop a Montserrat en aquesta "Finestra oberta".

En el moment de tancar aquesta edició a la "Finestra oberta" hi lluïa un gran gravat de Víctor Mira (Saragossa, 1949 - Munic, 2003). Es tracta de *Montserrat* (1990), aiguafort sobre paper a mà Aquari de 200 x 100 cm, donació de Tristan Barbarà. A partir de 1966, l'aragonès Mira s'estableix a Barcelona i entra en contacte amb la pintura de Tàpies i Brossa. Els primers anys setanta inicia les seves estades a Zuric i Munic i enllaça el seu bagatge estètic amb la força tràgica de l'expressionisme alemany. Tota la producció artística de

Víctor Mira té un deix extremós i tràgic, i encara un anhel punyent d'espiritualitat que el mena a desistir-se del món que l'engavanya.

Curs de guies i professionals de Turisme sobre Montserrat

La Facultat de Turisme de la Universitat de Girona, en connexió amb l'Abadia de Montserrat, va organitzar un curs monogràfic sobre Montserrat en els seus vessants més diversos: muntanya, religiositat i cultura. Va tenir lloc a Montserrat

els dies 2-3, 8-9 i 23-24 de febrer, obert als guies oficials de turisme, als professionals del sector i a gestors de patrimoni cultural i religiós. La Universitat l'avalava amb nou crèdits. El Museu de Montserrat s'hi va involucrar en els àmbits que ens són propis. El director, P. Josep de C. Laplana, va fer una classe sobre urbanisme i escultura urbana a Montserrat, que posteriorment ha publicat en el blog *La rebotiga* del Museu de Montserrat i durant una tarda sencera els alumnes van assistir a manera d'exercici pràctic a un visita guiada al Museu de Montserrat. La valoració va ser altament positiva. La formació de guies és un tema de vital importància per a un museu. (Montse Mur)

Les llàgrimes de Mesopotàmia. Una sessió de divulgació patrimonial

Montse Marín
Conservadora del MDM

El dissabte 9 de maig es va celebrar al museu una sessió informativa sobre la destrucció atroz del patrimoni arqueològic d'Iraq i Síria. L'activitat va ser conduïda pel Dr. Felip Masó,

arqueòleg i professor d'Història Antiga i Arqueologia del Pròxim Orient Antic, i va aplegar a la sala Puig i Cadafalch del museu una cinquantena de persones.

Aquesta activitat va ser una iniciativa d'Aula Arqueonet, de la qual Felip Masó és professor del programa d'estudis sobre Història i Civilització del Pròxim Orient i la Mediterrània antiga, en el qual col·labora sovint el Museu de Montserrat. Arqueonet és una empresa de serveis culturals especialitzada a difondre la cultura i l'art de les grans civilitzacions de la història mitjançant viatges, activitats escolars, conferències i cursos en què intervenen egiptòlegs, historiadors i historiadors de l'art especialitzats.

La conferència duia el títol *Les llàgrimes de Mesopotàmia. La destrucció del patrimoni històrico-arqueològic d'Iraq i Síria*. En el transcurs de la llarga guerra civil a Síria i l'arribada de l'Estat Islàmic a l'Iraq, s'ha produït la trista i irremeiable destrucció de gran part del patrimoni arqueològic d'aquests països, testimoni durant segles i segles de l'esplendor de l'antiga Mesopotàmia. Aquest patrimoni que va ser recuperat lentament mitjançant nombroses excavacions i estudis, ha estat destruït de forma massiva, violenta i indiscriminada en un espai molt curt de temps.

Els jaciments d'antigues ciutats com Nínive, palaus com el de Khorsabad o el Museu de les Civilitzacions de Mosul han patit l'espoli o de les seves restes i han estat dinamitats en nom del fanatisme. Vam ser conscients de ser contemporanis d'una gran desfeta per al món de l'arqueologia oriental i del patrimoni històric i artístic universal i vam voler reflexionar-hi en profunditat. La conferència va ser complementada amb una visita guiada a la nostra col·lecció arqueològica, rica en materials mesopotàmics. Esperem que aquesta activitat, que era gratuïta, sigui la primera de moltes altres destinades a la difusió patrimonial que organitzarem al Museu de Montserrat.

'Ιδοῦ – Ecce – Guaita quina peça!

Un original i extraordinari Sant Joan Baptista

Jorge Egea

Institut Català per a la Recerca en Escultura

En una recent visita al MDM el P. Laplana em va permetre contemplar en el dipòsit de reserva del museu una escultura en guix que representava Sant Joan Baptista, fruit d'una recent donació.

Hom sap reconèixer quan ens trobem davant d'una obra de qualitat extraordinària, és a dir, una obra d'autor, que divergeix de l'habitual repertori de l'escultura religiosa, sovint pansit i amanerat per les anècdotes i, moltes vegades influenciat per una sensibleria poc edificant per a l'escultura. La intuïció ens indica quan una escultura té caràcter i factura, quan transmet una emoció gens comuna...

Però la tasca de reconèixer-la com un original i determinar la seva autoria no és només fruit del gust i de la intuïció, sinó el resultat del coneixement i de la recerca. I aquesta tasca

no sempre dóna els fruits desitjats. Naixia així una sensació contradictòria que calia analitzar tot buscant de donar resposta a l'autenticitat i autoria de la peça. Partíem a priori de poques dades que indicaven, però, l'atribució als escultors Oslé. Segons les mateixes fonts, la procedència de l'escultura era el monestir de Sant Joan de les Abadesses i es tractava d'un model en guix per a la posterior fosa en bronze.

Miquel Oslé (Barcelona, 1879-1960) i Lluçia Oslé (Barcelona, 1880-1951) varen ser dos germans que –com ara altres germans escul-

tors al llarg de la història- treballaven de manera tan competida que van arribar a fusionar-se en una sola entitat, un sol estil a quatre mans que fa molt complex i, habitualment impossible, establir l'atribució específica d'una obra, excepte en els casos que estiguin expressament signades.

Des de fa dos anys i amb la inestimable col·laboració d'en Bernat Puigdollers, estem duent a terme l'estudi de l'obra dels germans Oslé, gràcies al valuós llegat documental que en Josep Maria Garrut donà a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi (RACBASJ). Endemés, Garrut, qui fou director del Museu d'Història de Barcelona, s'havia iniciat a la pràctica de l'escultura al taller dels Oslé, per la qual cosa conservà amb especial zel tot allò que provenia del taller dels seus mestres. Però cap dada de les estudiades, ni cap document sobre les foses en bronze de les obres dels germans Oslé, ens feia pensar que aquesta escultura hagués estat realitzada en bronze ni posteriorment destruïda durant la Guerra Civil, ja que fou precisament després d'aquest conflicte bèl·lic quan els nostres artistes varen fer la seva major producció d'art religiós. Així doncs, només ens quedava la possibilitat de guiar-nos per les poques certes que teníem al respecte.

I són precisament aquestes certes que despertaven les sensacions contradictòries a les quals fèiem referència en el

primer paràgraf: els Oslé havien realitzat una única escultura dedicada a Sant Joan Baptista, la qual presideix l'altar de l'església de Sant Joan de Gràcia, en substitució de l'anterior altar, destruït durant la guerra; d'altra banda, a Saragossa, dins d'una col·lecció privada, teníem documentat un petit bronze dels Oslé representant Sant Joan. Però cap d'aquestes dues obres no semblaven aproximar-se amb exactitud al guix de Montserrat.

No obstant això, aquest guix irradia una extraordinària força i una bellesa pròpia del coneixement de l'escultura clàssica, d'una formació acadèmica habitual del final del XIX i d'un impressionant domini del llenguatge escultòric. Unes marques a l'alçada del coll indiquen futurs afegits i els cops secs de l'enformador a les parpelles, als manyocs del cabell, etc., el situen com a model autèntic d'una obra posterior... Però, de quina? De quin autor?

La lectura de l'única biografia existent dels Oslé, realitzada pel Miguel Saperas el 1970, ens va donar una primera clau. Saperas comenta que la inauguració del Sant Joan de Gràcia esde-

vingué un escàndol. Els feligresos més conservadors van afirmar *"que la desnudez del santo es terriblemente pornográfica"*. Per a disgust de Mossèn Carrau, que havia encarregat l'obra, i del mateix Miquel Oslé, se'n van haver de refer les vestidures, tot cobrint les cames i part del cos. Aquesta obra havia estat qualificada per Adrià Gual com *"una magnífica talla policromada que siguiendo espontáneamente la tradición de nuestros imagineros, pone de relieve las cualidades heredadas de su casta de artistas, que sintieron a fondo el dramatismo con todos los matices de la elevación espiritual"*.

Corresponia aquesta obra, sense policromia i sense tanta ves-

timenta, despullada també de la magnificència de la dimensió de l'altar gracienc, a la versió ampliada i modificada de l'original en guix del MDM? La resposta la trobarem amagada al soterrani de la parròquia de Sant Joan Baptista de Gràcia, on vàrem descobrir arraconada una vella, oblidada i polsegosa escultura: quina gran emoció en descobrir una talla en fusta

signada per Miquel Oslé –sortida, doncs, de les seves mans– que corresponia exactament al model de Montserrat, amb les correccions indicades al guix i els acabats perfeccionats pel coneixement del treball a la fusta!

És aquest el tipus de satisfacció que, de tant en tant, dona l'auster treball de la recerca i justament per aquest motiu resulta molt estimulant compartir-lo amb els lectors.

Ἰγίαίτε – Valete – A reveure!

Josep de C. Laplana

Director del Museu de Montserrat

La redacció d'*El Propileu* ens comporta un considerable treball suplementari, ja que el fem mentre el telèfon no para de sonar i mentre resollem els afers urgents que tenim sobre la taula. És un treball ardu, però que val la pena. Us expliquem el que estem fent i també la manera com ho fem i, a més, podeu ensumar l'esperit que ens anima. Quan el redactem tenim consciència que estem aixecant acta de la vida del MDM de cara a la història. Sabem que es conserva en moltes biblioteques i nosaltres mateixos sovint el consultem per recordar dates i noms amb precisió.

Sabem que molts de vosaltres el llegiu amb interès i que us agrada la informació clara i planera del nostre dia a dia, però, malgrat el treball afegit que ens comporta, la redacció d'*El Propileu* ens és molt útil per a nosaltres mateixos. Equival a una revisió mèdica semestral, amb les seves proves de les constants vitals, les analítiques i el diagnòstic o, si preferiu una metàfora més de missa, redactar *El Propileu* és un autèntic examen general de consciència.

Experimentem variants que són encara fruit de la crisi econòmica i de la desaparició dels ajuts d'algunes entitats amb les quals col·laboràvem. Ens adonem que hem de racionalitzar més el nostre treball i que hem de canalitzar esforços cap als objectius i les metes importants que ens proposem, evitant la dispersió en detalls més secundaris o en afers poc importants; ens hem de professionalitzar més sense perdre la bonhomia i sense convertir-nos en simples gestors de l'entitat. Aquesta racionalització del treball és i serà una exigència en progressió geomètrica, ja que el museu creix, les propostes de col·laboració, préstecs i d'exposicions temporals que rebem augmenten, continuen en actiu la pàgina web, els dos blogs, la pàgina a Facebook i els perfils de Twitter i Instagram que alimentem diàriament des del Museu... Els projectes que tenim a les envistes són extraordinàriament engrescadors. El nostre compromís amb l'Espai d'Art Sean Scully de Santa Cecília i amb l'Institut Art i Espiritualitat, que depèn exclusivament del MDM, a curt termini representaran el plus d'un terç del treball que estem fent al Museu.

Aquestes previsions, però, no ens aclaparen; la feina l'anem fent amb el bon humor i la companyonia de sempre i, amb l'ajut de Déu, anirem fent via amb les forces i els mitjans que tinguem, i una mica més. És el nostre tarannà i el nostre destí.

CATALANA OCCIDENT ASSEGURA OBRES D'ART

www.catalanaoccidente.com

Amb els seus 150 anys d'experiència, una part molt notable del patrimoni artístic de Catalunya ha tingut la cobertura de Catalana Occident. Aquesta entitat asseguradora manté actualment el seu compromís a favor del patrimoni artístic amb més interès i entusiasme que mai.

Garantim a tot risc les obres d'art, no solament en situació estàtica, sinó també en totes les operacions a què són sotmeses per tal de difondre la cultura en exposicions temporals, transport, manipulació i embalatge.

Catalana Occident opera a l'Abadia de Montserrat habitualment i també al Museu de Montserrat.

Josep Obiols (1894-1967)

La petita que fa mitja

1938

Oli sobre tela, 61,5 x 50,5 cm

Donació Josep Sala Ardiz

N.R. 200.495

ASEDESA S.A.

Correduria de Seguros

FUNDACIÓ ABADIA DE MONTSERRAT, 2025

Edició	Museu de Montserrat
Director	Josep de C. Laplana
Redacció	Josep de C. Laplana, Raül Maigí, Montse Marín, Montse Mur i Albert Mercadé
Secretaria	Sandra Rosas
Disseny gràfic	www.victoroliva.com
Fotografies	Dani Rovira, Eva Manteca, Pere Grima i Equip tècnic MDM

Administració	Museu de Montserrat 08199 Abadia de Montserrat Tel. 00 34 938 777 745 Fax 00 34 938 777 736 elpropileu@larsa-montserrat.com
---------------	---

Els articles signats expressen solament l'opinió dels seus autors.

Impressió ELECÉ, S.A. (Terrassa)

Dipòsit legal B-10.021-2008

www.museudemontserrat.com

© Sean Scully, Antoni Vila Arrufat, Joaquim Chancho, Víctor Mira, Laurent Jiménez Balaguer, VEGAP, Barcelona 2015. © Succession H. Matisse/ VEGAP/ 2015. © 1998 Kate Rothko Prizel and Christopher Rothko/VEGAP/Barcelona, 2015